

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра германської та української філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

Магістр

на тему: «Особливості перекладу термінів ІТ-сфери (на матеріалі
німецької мови)»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Германські мови і переклад (англійська та
німецька мови)
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
групи 1
Звягольський Б. Є.
Керівник: Воловик Л. Б.
Рецензент: Дзекун Ю. О.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет обліку та фінансів****Кафедра германської і української філології**

Освітньо-професійна програма
Германські мови і переклад (англійська та німецька мови)
спеціальність 035 Філологія
рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ**Завідувач кафедри**

Наталія СИЗОНЕНКО

14 листопада 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Звягольського Богдана Євгенійовича

1. Тема роботи: «Особливості перекладу термінів ІТ-сфери (на матеріалі німецької мови)»

керівник роботи: кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської та української філології Воловик Лариса Борисівна

Затверджено засіданням кафедри протокол №5 від 28.10.2024 року.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 15 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:

опрацювання інформаційних джерел та результатів наукових досліджень відповідно до тематики кваліфікаційної роботи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретичні основи перекладу термінології ІТ- сфери.

Розділ 2. Лінгвістичний аналіз ІТ- термінів у німецькій мові.

Розділ 3. Практичний аналіз перекладу ІТ- термінів.

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання прикладних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 21.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	24.11.2025 р. – 25.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	27.11.2025 р. – 03.12.2025 р.	
10	Нормо-контроль	04.12.2025 р. – 10.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	23.12.2025 р. – 24.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ Богдан ЗВЯГОЛЬСЬКИЙ
(підпис)

Керівник роботи

_____ Лариса ВОЛОВИК
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ ІТ-СФЕРИ	7
1.1. Поняття та класифікація термінів у сучасній лінгвістиці	7
1.2. Специфіка ІТ-термінології та її особливості в німецькій мові	9
1.3. Проблеми та підходи до перекладу термінологічних одиниць	12
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІТ-ТЕРМІНІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	17
2.1. Джерела формування ІТ-термінів у німецькій мові	17
2.2. Структурно-семантичні особливості ІТ-термінів у німецькій мові	20
2.3. Порівняння термінології німецької та української/англійської мов	23
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ІТ-ТЕРМІНІВ	40
3.1. Корпус дослідження: джерела та принципи добору матеріалу	40
3.2. Аналіз перекладу ІТ-термінів у спеціалізованих текстах	43
3.3. Оцінка адекватності перекладу: помилки, кальки, інновації	53
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Сучасний розвиток інформаційних технологій резонансно вплинув на весь спектр людської діяльності, у тому числі й на мову як засіб комунікації. Велика кількість новітніх для сприйняття термінів оприлюднюється в мовах зв'язку та економіки. Німецька мова, одне з досягнень технічного поступу в Європі, можливо, по праву зобов'язана своїм лексичним складом технічним інноваціям цифрового світу. Завдання перекладача — не лише правильно зрозуміти термін, а й адекватно відтворити його словами власної мови, дотримуючись мовного контексту, функціональних й словникових мовних норм.

Актуальність теми. Питання перекладу спеціалізованої лексики з галузі інформаційних технологій українською мовою стоїть гостро, що зумовлено незавершеністю формування відповідного понятійного апарату та паралельним існуванням численних варіантів передачі термінів у професійній діяльності перекладачів.

Мета та завдання дослідження. Вивчення особливостей відтворення термінології німецькомовних ІТ-розробок є предметом дослідження, тоді як мета полягає у виявленні правил, за якими ці терміни створюються, використовуються, та які стратегії застосовуються при їх перекладі. Основними завданнями даної роботи є:

- Розглядання поняття та класифікація термінів у сучасних мовознавчих науках.
- Характеристика ІТ-термінології німецькою мовою.
- Визначення основних проблем перекладу термінологічних одиниць.
- Аналіз стратегій та методів перекладу явлень ІТ сфери.
- Дослідження структурно-семантичних особливостей ІТ термінів.
- Порівняння німецької ІТ термінології з українською та англійськими аналогами.
- Аналітика перекладу термінів в спецтекстах.

Об'єктом є дослідження термінологічних одиниць сфери ІТ німецькою

МОВОЮ.

Предметом є дослідження лінгвістичних та перекладознавчих аспектів віддзеркалення німецьких ІТ термінів українською мовою.

Методи дослідження. При підготовці магістерської роботи ми застосували такі методи дослідження: описовий метод – для аналізу дефініцій та класифікацій термінів, зіставний метод – для порівняння німецьких, українських і англійських термінів, компонентний аналіз – для виявлення структурно-семантичних особливостей, контекстуальний аналіз – для визначення функціонування термінів у текстах, а також метод перекладацького аналізу – для виявлення стратегій та типових труднощів перекладу.

Матеріал дослідження: німецькомовні тексти з ІТ-сфери, статті з фахових журналів, технічна документація, офіційні сайти ІТ-компаній, а також перекладені українською мовою версії програмних продуктів і публікацій. Наукова новизна полягає у спробі системно узагальнити особливості перекладу німецьких ІТ-термінів українською мовою з урахуванням сучасних тенденцій термінотворення та перекладацьких стратегій.

Теоретичне значення дослідження: уточнення класифікації ІТ-термінів та визначення лінгвістичних характеристик, що впливають на процес перекладу.

Практичне значення дослідження: використання результатів у перекладацькій практиці, при укладанні галузевих словників, викладанні курсів термінознавства та перекладознавства.

Апробація результатів дослідження була виконана на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мова і міжкультурна комунікація, теорія та практика» у м. Полтава. Тема доповіді: «Специфіка перекладу фахових термінів у німецькій мові», та на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мова і міжкультурна комунікація, теорія та практика» у м. Полтава. Тема доповіді: «Переклад термінів ІТ-сфери (на матеріалі німецької мови)».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел – 62 позиція. Загальний обсяг роботи – 59 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ ІТ-СФЕРИ

1.1. Поняття та класифікація термінів у сучасній лінгвістиці

Динамічний розвиток інформаційних технологій у ХХІ столітті вже породжує багато нових понять, які потребують точного і цілісного термінологічного оформлення; і будучи одною із найдинамічніших підсистем сучасної наукової мови, як пише Budin G. [7, 69] в своїх роботах «ІТ-термінологія вимагає від його перекладача не лише мовних знань та навичок, але й уміння роботи з технічними процесами, специфікою галузевої комунікації та термінотвору». Теоретичне усвідомлення структури, функції і класифікації термінів необхідно й передумова для якісного перекладу, бо тільки від правильної інтерпретації термінологічного терміну залежить точність та однозначність передачі фахового змісту.

Таким чином, у цьому розділі проаналізовані ключові поняття сучасної термінології, особливості формування та класифікації ІТ-термінів та їхнього функціонування в німецькій мові, а також проблеми та підходи до перекладу енеологічних одиниць. Отже, теоретичний аналіз досліджуваного матеріалу дозволяє розробити заходи науково-методичного характеру для подальшої практичної кваліфікаційної роботи.

Термін є однією із найважливіших лексичних одиниць наукового та професійного мовлення, адже саме через систему термінів формують, зберігають і передають знання. Термін відомий у сучасній лінгвістиці і являє собою саме лексичний вираз оточеного поняття певної галузі знань. Відповідно до визначення, терміном є слово або словосполучення, що вказує на спеціальне поняття науки, техніки або мистецтва і характеризує однозначність, стилістичну нейтральність та системність. Термін – це слово або словосполучення, яке в загальному лексиконі не завжди має чітко визначене значення. Специфічною характеристикою терміна виступає його системність: це означає, що він, як і будь-

який інший термін, нерозривно пов'язаний з іншими поняттями, що належать до певної предметної області. Він ніколи не функціонує ізольовано, адже є складовою частиною загальної системи наукових знань. При цьому однозначність терміна є поняттям відносним, оскільки одне й те саме слово може мати різне тлумачення, і це може відбуватися навіть у різних сферах, де застосовується дане слово. В сучасній термінології виділяють такі підходи до класифікації:

1. За галузевою належністю — технічні, економічні, юридичні, медичні, лінгвістичні, інформаційні та технологічні тощо.
2. За структурою — прості: Server, Code, складні: Datenbank, Netzwerkprotokoll, словосполучення: künstliche Intelligenz, Cloud Computing.
3. За походженням — вітчизняні, англомовні, латиномовні, грецькомовні, іншомовні.
4. По способу творення: дериваційні словотворчі, композитні складні слова, аббревіатурні URL, HTML, KI – Künstliche Intelligenz, кальковані Benutzeroberfläche – користувацький інтерфейс.
5. По ступеню усталеності: усталені нормовані терміни, неусталені – формуються новотвори.

Важливим аспектом є зв'язок терміна та слова. З точки зору лінгвістики є два основні підходи:

- одні автори вважають термін самостійним по типу лексичною одиницею, для якої характерне спеціалізація значення та функції.
- інші науковці схиляються до думки, що термін «нормальний» — це звичайне поняття, якому надається особливого, суворо визначеного значення в межах певної наукової чи технічної сфери.

Тому термін – це лексична одиниця спеціального типу, ознаменована функцією точного номінування наукових і технічних понять. Він має також систематичність, стильову нейтральність, прагматичну наочність тощо. Дуже важливою, на погляд Kageura K. [29, 70], в естетично-стильному змісті є інтернаціоналізація термінів, що стає дуже популярною у науці та тексті. Ось

чому більшість німецьких термінів у сучасному тексті мають англомовне походження, наприклад: «Computer, Software, Update, Browser», що стає великою проблемою для перекладачів та потребує поглибленого вивчення наукової рекламної мови у мові-реципієнтів. Зверніть увагу, що його сутність та організація надають змогу досліджувати особливості процесу перекладання. Необхідно брати до уваги той факт, що у сфері інформаційних технологій (ІТ) термінологія формується вкрай стрімкими темпами.

1.2. Специфіка ІТ-термінології та її особливості в німецькій мові

Термінологія інформаційних технологій є однією з найдинамічніших підсистем сучасної мови. Відтак її розвиток диктується прогресом цифрових технологій, цифровізацією суспільства з глобалізаційними процесами. За словами авторів Fischer P. та Hofer P. [14, 69] для перекладача важливо знати не лише власне значення конкретного терміну, але і структурні, семантичні та культурні особливості терміносистеми мови, з якої здійснюється перекладання. ІТ-термінологія полягає у використанні лексики, що зазвичай позначає поняття, пов'язані з комп'ютерами, програмами, інтернетом, кібербезпекою, штучним інтелектом, базами даних тощо. У мовному відношенні ця терміносистема є відкритою, тобто вона постійно поповнюється новими одиницями та варіантами перекладу.

Інші характеристики до ІТ-термінології:

1. Міжнародний характер: через англійську мову в даній сфері, більшість німецьких ІТ-термінів має англомовне походження: Computer, Laptop, Internet, Server, Cloud, Browser, Download, Update, Backup та ін. Такі запозичення переважно зберігають оригінальну форму й вимову, зазнаючи лише мінімальної морфологічної адаптації «das Internet», «der Server», «die Cloud».

2. Високий рівень запозиченості: За оцінками німецьких науковців приблизно 70% сучасних ІТ-термінів є прямими або опосередкованими

англіцизмами. Вживаються часто навіть без перекладу, оскільки загальнозрозумілі для професійного середовища: Login, Interface, Software-Update, Data Mining та інші.

3. Тенденція до компакто-фіксації: ІТ-терміни зазвичай короткі, інформативні й зручні до складання з іншими компонентами в нові одиниці. Для них характерним є використання композитів, тобто складних слів: Datenbank – база даних, Netzwerkprotokoll – мережевий протокол, Benutzeroberfläche – користувацький інтерфейс, Passwortmanager – менеджер паролів та ін.

4. Акронімізація: в ІТ-галузі використовуються акроніми для спрощення мовлення фахівців: URL – Uniform Resource Locator, KI – Künstliche Intelligenz, RAM, CPU, HTML, LAN, VPN, і тому подібне. Ці слова/словосполучення часто використовуються як самостійні одиниці та не перекладаються, а лише транскрибуються за потребою (ЦП – центральний процесор).

5. Семантична прозорість: ІТ-терміни «доводять» до максимальної прозорості, що особливо важливо для лексики точної технічної комунікації. Так, наприклад, термін «Datenbank» являється словом з певним значенням – «структурно упорядкована сукупність даних, збережені у певному форматі».

Власні засоби термінотворення німецької мови є специфічними у порівнянні з англійською або українською. До них відносяться:

Композиція як основний спосіб творення термінів. У німецькій мові діє складність слів, тобто приєднання одного слова до іншого аналогічно до англійської мови, де використовуються аналітичні структури: data base, cloud storage. Водночас німецька мова має тенденцію більше до синтетичних структур слова – Datenbank, Cloudspeicher, що пояснюється іншим типом морфологічної будови німецьких слів, яка дозволяє легко об'єднувати іменники в єдину лексичну одиницю.

Морфологічна адаптація англіцизмів. Слова-запозичення набувають німецьких граматичних ознак: артиклі der Download, die Cloud; множина – die Server, die Accounts; словотвірні афікси для німецьких дієслів updaten утворюють

das Update, geupdatet тощо. Ці процеси демонструють інтеграцію англomовних термінів у німецьку граматичну систему.

Уживання гібридних конструкцій. Стосовно вживання схрещених конструкцій, притаманних німецькій мові, то вони нерідко утворюються, спираючись на англійські складники. Приклад: E-Mail-Adresse, Online-Banking, Softwarelösung, Cloud-Dienst. Гібриди є характерною рисою епохи технічної конвергенції неологізмів і демонструють гнучкість та відкритість німецької терміносистеми.

Полісемія та метафоризація слів. Частина ІТ-термінів утворюється шляхом переосмислення загальноновживаних слів: *Fenster* — «вікно» → «вікно програми», *Maus* — «миша» → «комп'ютерна миша», *Wurm* — «черв'як» → «комп'ютерний вірус». Це явище зумовлює необхідність контекстуального аналізу при перекладі, адже значення терміна може бути віддаленим від його первинної семантики.

Висока швидкість оновлення лексики. Нові технології спричиняють постійну появу неологізмів: Chatbot, Deepfake, Blockchain, Metaverse, багато з яких ще не мають усталених перекладів. Деякі з них залишаються англійською мовою, а інші адаптують під німецькою мову: *der Chatbot*, *die Blockchain-Technologie*.

Отже, словотвірна самобутність та міцний вплив англійської мови роблять ІТ-термінологію німецької мови компактною, точною, системною, а також дуже високу запозиченість. Однак це тільки узагальнені терміни: кожен окремий випадок може мати свої відмінності. Це визначає специфіку перекладацької діяльності за даним напрямом: письменник повинен відтворювати внутрішню структуру терміна, але також враховувати історію, суспільний фон вживання та залежність терміна від ступеня труднощів із мовою. Це суть обґрунтування дослідження даної теми, що стане предметом подальших розділів дослідження.

1.3. Проблеми та підходи до перекладу термінологічних одиниць

Роботи Haus J. [23, 70] свідчать, що проблематика перекладу термінів є одним із центральних питань сучасного перекладознавства, оскільки термінологічні одиниці різняться від загальноживаної лексики не лише специфікою значення, а й функціональною спрямованістю, вони, зокрема, забезпечують точність і однозначність наукової та технічної комунікації. Відповідно, будь-які неточності, виразні або стилістичні відхилення під час перекладу термінів можуть призвести до спотворення змісту або невірної тлумачення інформації.

Відсутність повних відповідників у мові перекладу. Так, часто в українській мові немає точного відповідника у понятті для німецького терміну, особливо за новітніми ІТ-поняттями. Наприклад, поняття ME «Datenschatten» та «Backdoor» можуть не мати усталеного перекладу. Krekeler Ch. [31, 71] рекомендує у цих випадках перекладачу обирати, або робити кальку, або описово перекладати, аби зберегти німецьку форму.

Багатозначність та контекстуальна варіативність. Один і той самий термін може мати різні відтінки значення в залежності від контексту. Наприклад, «Netz» можна перекласти як інтернет-мережу, і локальну мережу, але можна і поняття мережа взаємовідносин взагалі. Без аналізу контексту точний переклад робити неможливо.

Проблеми полісемії та омонімії. Деякі терміни, додатково мають подвійне, метафоричне значення. Наприклад, «Cookies» у загальноживаній мові – печиво, а у сфері ІТ – невеликий файл із даними користувача. Такі слова вимагають від перекладача професійної компетентності та вміння правильно інтерпретувати термін у спеціалізованому контексті.

Швидке оновлення термінологічного фонду. Розвиток ІТ-сфери призводить до постійної актуалізації нових термінів, які не зафіксовані в словниках. Новоутворені слова мови подібні до Blockchain, Deepfake, Metaverse, Prompt Engineering перекладаються ситуативно, що веде до варіативності в

українських текстах.

Вплив англійської мови. Німецька ІТ-термінологія суттєво формується під впливом англійської. Таким чином, перекладач стикається не тільки з німецькими, але і англо-німецькими гібридами – так наприклад, це є Cloud-Service, Softwarelösung, Online-Zugang. Адаптація запозичених слів, їхнє калькування чи фонетична транскрипція є необхідними для перенесення цих одиниць українською мовою.

Культурно-комунікативні розбіжності. Іншомовні терміни можуть мати різні прагматичні відтінки. Наприклад, для німецької мови ідентичне «Datenschutz» (захист даних) у культурному контексті даної країни означає технічну, правову та етичну безпеку користування інформацією. Ці конотації слід брати до уваги при перекладі українською для досягнення адекватності перекладу.

У цілому, в перекладознавстві сформувалося кілька підходів до відтворення термінів іншою мовою. Найпоширенішими є лінгвістичний, комунікативно-функціональний та когнітивний.

На *лінгвістичному підході* перекладу базуються фактори формальної та семантичної еквівалентності між одиницями двох мов. З іншого боку, Suonuuti H. [57, 72] стверджує: «Переклад терміну повинен зберігати цілісність його структури та значення для максимально точного та логічного вираження». Цей підхід варто використовувати в тих випадках, коли термін має відомий еквівалент, наприклад «Server» – «сервер», «Datenbank» – «база даних» тощо. *Комунікативно-функціональний підхід*. Науковці розглядають переклад як акт міжкультурної комунікації, де головним є не форма, а функція терміна в тексті. Відповідно, перекладач може змінювати структуру або частину змісту, якщо це необхідно для зрозумілості в мові-реципієнті. Наприклад, «Benutzerkonto» може перекладатися як «обліковий запис» — не дослівно, але адекватно за функцією. *Когнітивний підхід* трактує термін як носій спеціалізованого знання. Переклад у цьому разі розглядається як процес трансферу концептів між двома терміносистемами. Наприклад, перекладаючи «Firewall», перекладач не лише

підбирає мовний відповідник («брандмауер»), а й переносить концепт «захисного бар'єра між системами».

Залежно від типу терміна та контексту, перекладач може використовувати різні стратегії:

- транскрипція / транслітерація: Server – сервер, Browser – браузер.
- калькування: Benutzeroberfläche – користувацький інтерфейс; – описовий: Cloud Computing – технологія збереження даних у хмарному середовищі.
- функціональний аналог: Benutzerkonto – обліковий запис.
- збереження оригіналу: для міжнародних термінів без еквівалента – Chatbot, Token, Blockchain.

Вибір стратегії обумовлений метою тексту, рівнем усталеності терміна, адресатом перекладу та прагматичними умовами комунікації.

Отже, переклад термінологічних одиниць є комплексним процесом, ураженням якого є рівень ланцюга, лінгвістична точність, когнітивний аналіз, культура перекладача. В області «ІТ» ці характеристики підсилюються вище використанням галузі та оновленням термінів. Відомості цікаві для перекладу відновлюються через зусилля перекладача, що поєднує формалізм із лінгво-комунікативною доцільністю в передачі фахового контенту.

Трансформація термінів – один із найвідповідальніших моментів у повсякденні перекладача, його точність безпосередньо впливає на вірність та розуміння всього тексту. При праці у сфері інформаційних технологій це має ще більше значення, оскільки навіть найменші відхилення від терміну можуть викликати технічні або комунікативні помилки у майбутньому. Вибір стратегії перекладу визначається низкою чинників: метою тексту, рівнем усталеності термінів, жанровими особливостями, очікуваною аудиторією та ступенем адаптації терміна в мові-реципієнті.

Автори Reiß K. та Vermeer H. J. [43, 71] пишуть у своїх роботах «У сучасному перекладознавстві терміни «стратегія» і «метод» розмежовуються за рівнем узагальнення». Таким чином, *стратегія перекладу* – це загальна лінія

поведінки перекладача, спрямована на досягнення певної комунікативної мети. *Метод перекладу* – це конкретний прийом або засіб, який використовується або не використовується, щоб втілити обрану стратегію вже в певному контексті.

Термінологічні одиниці характеризують виразність обох понять шляхом ступеня адаптації більшовицького елемента від максимальної збереженості форми до повної інтеграції мови перекладу.

Збереження іншомовності (форенізація). Мета – утримати термін якомога ближчим до оригіналу. Приклад: Server – сервер, Browser – браузер, Update – апдейт. Цей спосіб забезпечує точність та міжнародне розпізнавання терміну, але шкодить розумінню для осіб, які не спеціалізуються в цій галузі.

Доместикація і одомашнення. Мета – призвести термін до норм і традицій перекладення, частково або повністю замінивши іншомовне слово семантично відповідним рідномовним. Приклад: Benutzeroberfläche – користувацький інтерфейс, Netzlaufwerk – мережевий диск, Datenbank – база даних. Цей спосіб дозволяє розуміння широкій аудиторії, але може призвести до часткової або повної втрати семантики оригінального терміну.

Автор Roelcke T. [45, 72] розглядає «комбінований підхід» в своїх роботах. Часто перекладачі поєднують обидві попередні стратегії, особливо у випадку складних або гібридних термінів. Наприклад, у словосполученні «*Cloud-Dienst*» доцільно зберегти слово «*Cloud*» у первісній формі, а «*Dienst*» перекласти як «сервіс» або «послуга» — «*хмарний сервіс*». Такий підхід забезпечує баланс між точністю та природністю.

Основні методи перекладу у парадигмі цих стратегій проводяться в залежності від характеру терміна та контексту його вживання:

1) Транскрипція / транслітерація – на терміни-інтернаціоналізми, які не мають національних аналогів: server – сервер, router – роутер, browser – браузер, token – токен, перевага – точність, недолік – можлива неприродність звучання.

2) Калькування – буквальний переклад компонентів терміна: datenbank – база даних, benutzeroberfläche – користувацький інтерфейс, netzwerkprotokoll – мережевий протокол – дозволяє зберегти семантичну прозорість і структуру

терміна, але не завжди природно звучить у мові перекладу.

3) Описовий переклад – на нові терміни або на той, що не має еквівалента: cloud computing – технологія обчислень у хмарному середовищі, Datenschutz – заходи з захисту персональних даних – забезпечує зрозумілість, але знижує компактність технічного тексту.

4) Функціональний аналог – лексична одиниця, що підібраний за функцією, а не формою: benutzerkonto – обліковий запис, hardware – апаратне забезпечення – найпоширеніший у практичному перекладі технічних текстів.

5) Запозичення без перекладу – настільки поширені в міжнародній практиці терміни, що переклад втрачає сенс: chatbot, blockchain, token, login, backup, зберігається оригінальна форма з можливим поясненням при першому вживанні.

Вибір конкретного методу підтриманий низкою чинників:

1. Ступенем усталеності терміна в українській мові.
2. Жанром і цільовою аудиторією тексту: науковий, технічний, популярний.
3. Контекстом: інструкція, реклама, документ, вчена стаття.
4. Прагматичною метою перекладу: точність, доступність.
5. Мовними традиціями галузі.

Таким чином, у науково-технічних текстах переважає калькування, в широко розповсюджених маркетингових чи публіцистичних — запозичення.

Отже, переклад термінів вимагає від перекладача гнучкого підходу, поєднання стратегій і добору методів залежно від контексту. У сфері ІТ ефективний переклад базується на балансі між точністю (збереженням терміносемантики) та природністю (адаптацією до мовних норм української мови).

Раціональне поєднання методів — транскрипції, калькування, описового перекладу та функціональних аналогів — забезпечує адекватність і зрозумілість перекладених термінів. Ці принципи стануть основою для подальшого аналізу німецьких ІТ-термінів у практичній частині дослідження.

РОЗДІЛ 2

Лінгвістичний аналіз ІТ-термінів у німецькій мові

2.1. Джерела формування ІТ-термінів у німецькій мові

Інформаційні технології як галузь наукового пізнання формують власний, надзвичайно швидкодіючий термінологічний простір, що постійно розширюється та трансформується відповідно до розвитку цифрових процесів. Німецька мова, як і англійська, бурхливо реагує на запити ІТ-середовища – це відбивається у великій кількості новостворюваних термінів, запозиченнях з англійської, формуванні складних композитів та нових словотвірних моделей. Автор Görferich S. [17, 70] пише в своїх роботах «Лінгвістична обробка германських ІТ-термінів дозволяє дослідити не тільки параметри побудови такого роду одиниць чи способи їх формування, а також особливості їхньої адаптації, специфіку функціонування у сучасному фаховому дискурсі у взаєминах між іншими мовами, і цими є в першу чергу англійська». У розділі, увазі представлено основні джерела в мовленні формування німецькомовної ІТ-термінології, типи структурно-семантичних моделей, шляхи проникнення і засвоєння іншомовних елементів, особливості словотвору та тенденції розвитку терміносистеми аналізуються. Особливу увагу приділено порівнянню німецьких термінів з англійськими та українськими аналогами, що є можливим простежити певні закономірності міжмовних відповідностей, а також виявити проблемні зони перекладу. Отже, лінгвістичний аналіз ІТ-термінів у німецькій мові є необхідною передумовою сформування цілісного уявлення про особливості функціонування технічної лексики і подальшого обґрунтування перекладацьких стратегій, які розглядаються у практичній частині роботи.

Процес розширення термінології інформаційних технологій в німецькій мові передбачає цілий ряд термінологічних і позамовних чинників. У цьому розділі демонструється, як інновації, орієнтовані на сферу інформаційних

технологій, успішно впроваджуються, а темпи їх запровадження вражаюче швидко асимілюються германістами та численними іншими спільнотами.

Найбільший ресурс поповнення німецької ІТ-термінології – англійська мова, яка є основною в так званому глобальному масштабі інформаційно-комунікаційних технологій. Індустрія «ІТ» є однією з найбільш англійською галузей, оскільки інформаційний запас і програмне забезпечення для ІТ-виробництва здебільшого виробляється в англomовному середовищі. Як показує аналіз Nord С. [39, 71], англійська мова виконує функцію глобальної метамови для технічного прогресу, а в межах німецької цю функцію здійснює термінологія більше функції адаптації та локалізації. Найчастіше термінологія запозичує:

- лексеми, ідентичні за формою словам англійською мовою: Server, Browser, Login, Backup, Software, Hardware, Cloud;
- лексеми, утворені за допомогою часткової адаптації за звучанням: updaten – оновлювати, downloaden – завантажувати, liken – вподобати;
- словотвірні гібриди: E-Mail-Adresse, Online-Shop, Smartphone-Kamera, Cloud-Dienst.

Такі одиниці, як правило, зберігають англійське коріння, але вже поступово інтегруються в німецьку граматичну систему, отримуючи флективні форми, а також впроваджуються на німецькі морфологічні та словотвірні принципи.

Крім запозичення, активно функціонує власне словотворення, яке базується на комбінації автохтонних морфем. Найбільш продуктивні способи формування ІТ-термінів: словоскладання – провідний метод створення складних термінів: Datenbank «база даних», Benutzeroberfläche «інтерфейс користувача», Netzwerkanalyse «аналіз мережі», Speicherkapazität «ємність пам'яті». Цей вид забезпечує семантичну прозорість терміна та дозволяє точно передавати структурні зв'язки між компонентами; *афіксація* – застосовується не часто, але це важливий процес, що включає префіксацію та суфіксацію: verschlüsseln «шифрувати», entsperren «розблокувати», Formatierung «форматування», Installation «установлення»; *конверсія* – створення нових термінів через перехід частин мови без зміни форми: das Update – updaten, der Download – downloaden,

das Backup – backuppen. Цей вид відображає тимчасові зміни в термінології та прагнення в запобіганні повторюваності.

За словами Helbig Н. [24, 70], німецька ІТ-термінологія активно користується лексичними ресурсами суміжних галузей, передусім електроніки, математики, менеджменту, психології та комунікації. Серед прикладів можна виділити такі лексеми: Signal, Spannung, Schnittstelle з електроніки, а також Projektmanagement, Workflow, Zielanalyse з менеджменту, Benutzerverhalten, Interface-Erlebnis з психології тощо. Такі міждисциплінарні запозичення розширюють семантичний потенціал німецької ІТ-лексичної системи та сприяють її термінологічній універсалізації.

Ще одним потужним джерелом створення ІТ-термінів є абрєвіація, що відповідає загальній бізнес-тенденції до компактності мови та особливостям технічної мови німецької мови. Типові приклади: IP — Internet Protocol, USB — Universal Serial Bus, VPN — Virtual Private Network, CPU — Central Processing Unit, KI — Künstliche Intelligenz «штучний інтелект». Більшість з них запозичуються без перекладу, однак отримують німецькі морфологічні ознаки.

В процесі розвитку німецького ІТ-словника спостерігається жваве розширення значень слів, які вже існують:

- Fenster – «вікно» – графічне вікно інтерфейсу.
- Maus – «миша» – комп'ютерна миша.
- Wolke – «хмара» – хмарне сховище даних (Cloud).

Ці процеси свідчать про метафоризацію – одну з провідних тенденцій розвитку сучасної технічної термінології.

Отже, формування німецької ІТ-термінології – це багатofакторний процес, в якому поєднуються запозичення з англійської, власне німецьке словотворення, міжгалузева взаємодія, абрєвіація та семантичне переосмислення. Переважання англomовних елементів обумовлене глобалізацією інформаційного простору, але німецька мова, на мою думку, демонструє здатність адаптувати й систематизувати запозичений матеріал відповідно до власних граматичних і словотвірних норм. У наступному розділі ми розглянемо структурно-семантичні

особливості і способи утворення ІТ-термінів в німецькій мові, що дозволить простежити основні закономірності їхньої організації та функціонування.

2.2. Структурно-семантичні особливості ІТ-термінів у німецькій мові

Таким чином, німецька ІТ-термінологія є складною єдиною «мовною системою», яка відображає взаємодії національних і запозичених елементів. Як внутрішні закономірності відтворення німецької мови, так і грубим впливом англійської, базової мови світового ІТ-дискурсу, структурна організація і семантичні особливості її визначені. Оскільки аналіз структури і семантичних характеристик німецьких ІТ-термінів в епоху глобалізації може визначити загальні тенденції формування «терміносистеми», засоби моделювання значень термінів та принципи поєднання елементів поданої лексики.

До традиційних для німецької мови належать деривація, а також побудовані композити, які активно використовуються й в сучасній термінології. До того ж, як стверджує Snell-Hornby М. [52, 72], велика частина ІТ-лексики є іншомовними словами, переважно англіцизми, що інтегрують їх в систему граматичну або фонетичну німецької мови з різним ступенем адаптації. Особливе місце займають гібридні утворення, де поєднуються німецькі та англійські морфеми, а також аббревіатури, акроніми та скорочення, що характерні для технічного та програмістського дискурсу.

Семантичні особливості німецьких ІТ-термінів полягають у високому рівні спеціалізації значення, багато-компонентності анотації термінів, а також у тенденції до метафоризації та дубльованої номінації. На приклад загальноживаних слів, одержує вузьке значення в словнику терміна: «Wolke» – обчислення в хмарі, «Treiber» – гончар. Це ускладнює як розуміння, так і переклад контексту. Наступні підрозділи розглянуть функціональні морфологічні, словотвірні, пунктуаційні та семантичні моделі формування німецьких ІТ-термінів для визначення класифікаційних різниць їхньої структури

та функціональності в спеціалізованій лексиці.

У сучасній німецькій ІТ-лексиці переважають іменники (≈ 70 % усіх термінів), оскільки саме вони позначають предмети, процеси, технології чи явища. Значно менше зустрічається дієслівних та прикметникових термінів, які здебільшого утворюються від іменникових основ.

Типові структурні механізми включають: прості терміни, тобто назви Server, Browser, Netzwerk, Passwort, Datei; складні слова або Komposita, наприклад, Datenbank, Benutzeroberfläche, Softwarepaket, Netzwerkprotokoll; похідні форми або Derivate: Installieren, Verschlüsselung, Formatierung; Сумарною характеристикою є велика кількість складних слів, що виводиться аналітичними можливостями німецької мови, які покликані точно реєструвати логічні відношення між поняттями.

Характерною особливістю є композиція німецької інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує мінімальні розміри об'єкту через компактність значення. Залежно від структури сполучення компонентів, можна виділити наступні моделі розгалуження:

Субстантивні композити: «база даних – Datenbank; Benutzerkonto – обліковий запис користувача, Speicherplatz»;

Ад'єктивно-субстантивні іменники: «Hochleistungssystem – високопродуктивна система; Schnellzugriffstaste – клавіші швидкого доступу;

Дієслівно-субстантивні іменники: «Druckersteuerung – керування принтером; Suchmaschine – пошук тезаурусу»;

Мішані – гібриди з англіцизмами: «Cloud-Dienst, Online-shop, App-Entwicklung, Web-Design тощо».

Така риса відзначає прагнення німецької термінології до структурної точності при збереженні впливу міжнародної терміносистеми.

Семантичний ракурс показує, що німецькі ІТ-терміни можна розділити на декілька груп:

1. Позначення технічних пристроїв та компонентів: Monitor, Tastatur, Maus, Prozessor, Laufwerk.

2. Позначення програмного забезпечення та його складових частин: Software, Betriebssystem, Anwendung, Update, Plugin.

3. Терміни, пов'язані з процесами та операціями; Installieren, Speichern, Hochladen, Verschlüsseln.

4. Позначення інформаційних об'єктів та даних: Datei, Datenbank, Cloud, Ordner.

5. Терміни, пов'язані з комунікацією та мережею: Netzwerk, Server, IP-Adresse, Verbindung, Benutzerkonto. Очевидно, що серед термінів з усіх груп існує гіпонімія та гіперонімія: «Software» → «Anwendung» → «Textverarbeitungsprogramm».

Такий системний підхід робить поняття меншим або спільною ознакою, що є характерною для відповідної групи, та має важливе значення для лексикографів.

Німецька ІТ-лексика активно розвивається за рахунок метафоризації, метонімії та семантичного розширення. За аналізом Kussmaul P. [33,], перші дві спрощують процес адаптації старої, зробленої новою, лексичної одиниці, третій полегшує задачу поціновувачам лексико-семантичного поля, ознайомленим із родинами вихідних одиниць.

Отже, метафоризація є перенесенням значення із конкретної сфери у віртуальну реальність; Fenster – вікно; Maus – миша; Papierkorb – смітник; Desktop – робочий стіл. Метонімія – позначення процесу через його результат або інструмент; Download – завантаження, процес і файл одночасно. Семантичне розширення є процесом, при якому старі слова набувають нових технічних значень; Netzwerk «мережа» – «комп'ютерна мережа»; Cloud «хмара» – «сховище даних». Названі процеси свідчать про високий рівень свідомої когнітивної активності в процесі адаптації латентної терміносистеми.

Більшість англіцизмів в німецькій ІТ-галузі мають наступні структурні особливості:

- англійська форма підпорядковується німецькій морфології, наприклад: der Server – die Server.

- запозичення комбінуються з німецькими словами, наприклад: Cloud-

Dienst, Softwarepaket.

- можуть творити похідні: updaten, geupdatet, Update.

Таким чином, відбувається падіння англійської лексики у німецьку граматичну систему, але при цьому порушується лише формальний рівень.

Оскільки ІТ-термінологія віддзеркалює не тільки утворення нових слів в мові, але й взаємодію цілих мереж термінів, можна говорити про три складові цієї системи:

Системність та словотвір. Лексикографічна стаття містить всі найбільш поширені компоненти комбінаторного словотворення, а також залежності між словами, що забезпечує своєрідний графічний аналіз роботи мережі словосполучень.

Активна англійська інтерференція. Під час дослідження було ідентифіковано низку композитів, які на часто зустрічаються у теоретичних працях з української мови, а також корпусний лексикологічний масив, що походить із запозичень з англійської..

Семантична динаміка. Метафоричне розширення семантики головних компонентів, а також технологічні нововведення є побудовою для формування нових слів та словосполучень.

Ці особливості свідчать про високий рівень адаптивності німецької мови до умов сучасної ІТ-індустрії та є підґрунтям для подальшого висвітлення перекладацької проблематики, що розглядатиметься у підрозділі 2.3.

2.3. Порівняння термінології німецької та української/англійської мов

Таке порівняння німецької ІТ-термінології з українською та англійською дає можливість простежити процеси міжмовної взаємодії, адаптації професійної лексики та становлення терміносистеми в умовах глобалізації. Автори Chesterman A. та Wagner E. [10, 69] пишуть «Оскільки англійська є домінантною у сфері цифрових технологій, саме вона є основним джерелом термінотворення

та концептуального моделювання інформаційного простору». Відповідно, німецька виступає джерелом терміно-творення, але водночас мовою-реципієнтом, яка частково адаптує іншомовні терміни відповідно до власних морфологічних та синтаксичних норм.

Українська ІТ-термінологія знаходиться на етапі активного розвитку під впливом як англійської, так і німецької. Одним із ключових факторів цього процесу є стандартизація термінів, яка не залишається за впливом державної мовної політики та сучасних норм технічного перекладу в Україні, спільних для ТЕП-текстів. Порівнюючи німецьку ІТ-термінологію з українською, ми можемо побудувати різницю і структурно-низько-випадкову правильність двох мов.

Англійська мова виступає глобальним донором термінології. Більшість базових понять у сфері «ІТ» виникла саме в англійськомовному середовищі (*software, hardware, database, browser, server, cloud computing*), а потім була запозичена іншими мовами.

Німецька та українська мови по-різному реагують на англійський вплив:

Таблиця 2.3

Порівняння українського та німецького перекладів

Англійська	Німецька	Українська
server	der Server	сервер
browser	der Browser	браузер
update	das Update / aktualisieren	оновлення / оновлювати
cloud computing	Cloud Computing	хмарні обчислення
software	die Software	програмне забезпечення
login	Login / sich einloggen	вхід / увійти до системи

Як видно з таблиці, німецька мова схильна зберігати англійську форму, тоді як українська частіше адаптує або перекладає термін, створюючи рідномовний відповідник. Це пояснюється різницею у мовній політиці: німецька активно приймає англіцизми як частину професійного лексикону, а українська орієнтується на норму державної мови й уникає надмірних запозичень.

Окрім цього, структурні особливості німецьких ІТ-термінів передбачають: Композит – базовий спосіб утворення терміну, аналітичніша модель англійської (datenbank, benutzeroberfläche, netzwerkanalyse) проти словоскладання (data base, user interface, network analysis); осмисленою та невимушеною калькацією чи таблицею перекладу проріджування даних; слова-деривати – близько 65% Іншомовність ІТ-термінів у німецькій соціальній мові демонструє мікро-комплексність, оскільки це полягає у використанні: * неологізмів * термінів * складних термінів; національні варіанти.

Українська мова відрізняється вибірковістю, семантичною або синтаксичною комплексністю та складом німецької.

Незважаючи на схожість терміносистем між мовами, автори Natim B. та Munday J. [21, 70] пишуть у своїх роботах «Існують семантичні відмінності між німецькою, українською та англійською мовами, які викликані ступенем усталеності та контекстом вживання». На мою думку, трапляються наступні варіанти:

- повне співпадіння значення: Server-сервер, Browser-браузер, Datei-файл.
- розширення або звуження значення: Anwendung може означати і застосування, так і додаток, Programm- як програма, так і передача (broadcast).
- випадки непрямой еквівалентності: шістнадцяти-чідні дані перекладаються як обробка даних, однак їх англійський відповідник data processing може охоплювати більший діапазон технічних процесів.

Отже, ці відмінності ускладнюють завдання перекладача, зокрема науково-технічні тексти, бо для них важлива абсолютна точність термінів.

Таким чином, фонетична інтеграція англіцизмів до німецької мови

відбувається обмежено: переважно шляхом морфологічного узгодження, а не фонетичні зміни. Це стосується не лише іменників, а й дієслів та займенників: *der Server – die Server, das Update – die Updates, updaten – geupdatet*. Щодо англіцизмів українській мові, то вони пройшли фонетичну адаптацію: *server → сервер, browser → браузер, software → софт / програмне забезпечення*. За рахунок орфографічних відмінностей української, їй, як німецькій, більш властива фонетична асиміляція.

В цілому ж, терміносистеми відображають різні когнітивні підходи до осмислення технологічної реальності. Наприклад, англійські терміни мають здебільшого прагматичний заряд, тобто використовують функцію. Це визначає матеріальність освіти реальності техніки: *input, output, login, logout*. Німецькомовні ж терміни частіше містять аналітичні утворення, що вказують на процес або зв'язок, додаємо тут також структурованість лінгвокультури: *Datenübertragung, Netzwerkkonfiguration*, та інші. Терміни української мови культурно вичерпують прагнення до номінативної точності й одночасно до «одомашнення» терміна. Напр.: *завантаження, обліковий запис, хмарне сховище, тощо*.

Отже, підсумовуючи, припускаючи, що порівняльний аналіз ІТ-термінів у німецькій, українській та англійській мовах вказує на те, що на мовах існує єдина міжнародна метрологічна терміносистема, але кожна з них має власні адаптаційні механізми, можна назвати його таким ключовим: англійська – джерело інновацій і глобальних стандартів; німецька — мова-посередник, що поєднує елементи запозичення та внутрішньомовного словотворення; українська — мова перекладу, яка намагається поєднати точність та природність за допомогою калькування та описів. Haus J. [22, 70] аналізує в своїх роботах «Порівняння спонукає нас краще розуміти проблеми міжмовної еквівалентності, які у свою чергу можуть спричинити типові труднощі перекладу німецьких ІТ-термінів».

Переклад термінів інформаційних технологій з німецької мови на українську важкий не тільки тим, що потребує знань специфічної лексики, а ще

й також володіння вмінням правильно інтерпретувати функціональні, семантичні та стилістичні різниці між термінами відповідно до конкретного контексту. Німецька ІТ-термінологія окрім високої концентрації власне німецьких морфем характеризується також і високою концентрацією запозичень, переважно англійської морфолого-семантичної структури, часто з іншомовним морфізмом, значною кількістю складних композитів, багато-компонентністю термінів і широким вживанням абревіатур, що додатково ускладнює завдання вибору відповідника без втрати смислової точності, запобіганням калькування та забезпеченню термінологічної узгодженості.

Окрему складність становить те, що значна частина німецьких ІТ-термінів може мати кілька варіантів перекладу в залежності від контексту функціонування, технічної сфери або програмного середовища. Багато слів мають полісемантичний характер або зазнають зміни значення при переході до вузькоспеціального дискурсу, що вимагає від перекладача компетентності у відповідній предметній області. Крім того, існують випадки, коли українська терміносистема ще не має усталених відповідників, і перекладачеві доводиться обирати між кількома варіантами перекладу або створювати нову терміно-одиницю шляхом калькування чи описового перекладу.

Зважаючи на це, труднощі перекладу німецьких ІТ-термінів можна умовно поділити на кілька основних груп: лексичні, морфологічні, семантичні, стилістичні та культурно-когнітивні. Кожна з цих груп має свої характерні риси та потребує окремого аналізу, оскільки помилки на будь-якому рівні можуть призвести до порушення смислової точності або функціональної відповідності тексту.

У підрозділі 2.3 буде розглянуто першу й одну з найважливіших груп — лексичні труднощі, пов'язані з багатозначністю, відсутністю усталених українських відповідників, надмірним впливом англійської мови та специфічними особливостями німецького словотворення.

Разом з цим лексичні труднощі виникають завдяки великій кількості англіцизмів, які активно вживаються у німецькій ІТ-лексиці. Наприклад, слова

server, update, browser, app, backup важко підібрати переклад з української мови німецькою у зворотній синхронізації, оскільки вони запозичені напряму з англійської. Таким чином, перекладач має вирішити, чи треба залишити запозичення без змін, чи застосувати калькування або створити описовий переклад. Проте проблемою є той факт, що німецький текст може поєднувати слова із англійської та німецької мов: Download-Bereich, Cloud-Dienst, Serverzugriff. Це призводить до складнощів складання натуральних українських фраз.

Німецька мова характеризується іноді надзвичайно продуктивним словоскладанням, яке зумовлює ускладнення розуміння складних термінів. Наприклад, слова: – Benutzeroberfläche — «інтерфейс користувача»; – Datensicherungssystem — «система резервного копіювання даних»; – Netzwerkinfrastrukturverwaltung — «управління інфраструктурою мережі». Такі слова можуть містити три або більше компонентів, а важливо, щоб перекладач правильно визначив взаємозв'язок між компонентами того, який компонент є центральним, а які роблять додаткові специфікації. Навіть невелика помилка у складі може виявитися логічною некоректністю. Крім того, німецька мова дозволяє утворювати складні слова ad hoc, які найчастіше не зафіксовані у словниках. Це вимагає від перекладача аналітичного мислення й уміння розкласти складне слово на смислові частини (*Systemupdateprozess* → *процес оновлення системи*).

Частими бувають й семантичні проблеми; вони нерідко викликані багатозначністю термінів, іноді однаковий термін саме означає різне у різних випадках:

1. Anwendung – «додаток» (у програмному сенсі) або «застосування» (взагалі).
2. Programm – «програма» (software) або «передача» (у медіа).
3. Treiber – «драйвер» (програмний компонент), але також може означати «рушій» або «той, хто спонукає».

Особливу складність представляють випадки, коли терміни не виділяються

якимось чином в словниковому режимі. Так, широко розповсюджені дієслова комп'ютерної лексики без зміни в завдатку можуть й самі функціонувати як інфінітиви тощо.

«ІТ» тексти мають формальний, технічний, лаконічний стиль письма, але все ж з численними запозиченнями, скороченнями й неологізмами. Schäffner С. [49, 72] пише «Перекладач має знайти баланс між точністю та природністю викладу».

Наприклад, для такого німецького речення: *Die Software unterstützt mehrere Benutzer gleichzeitig*. Його українізовану версію не можна подати буквально як «програмне забезпечення підтримує кількох користувачів одночасно» і мовно-технічно слід писати так: «програмне забезпечення дозволяє одночасну роботу кількох користувачів». Такий переклад не тільки зберіг весь контекст, а також підтверджує якість перекладу з авторитетом українського науково - технічного стилю.

Особливу групу утруднень становлять культурні особливості професійного дискурсу. Німецькі технічні тексти характеризує використання спеціалізованих скорочень – зокрема, національні аббревіатури корпоративних стандартів або конкретних програм, систем.

Частина таких скорочень має міжнародні відомі аналоги – наприклад, LAN → локальна мережа, ERP → планування ресурсів підприємства. Деякі з них є національно-орієнтованими та потребують короткого пояснення – SAP – Umgebung → середовище SAP. Когнітивна складність також полягає у тому, що німецький технічний дискурс характеризується здебільшого раціональною інтерпретацією інформації, тоді як український переклад орієнтується на доступність та зрозумілість. Перекладачеві часто доводиться адаптувати довгі синтаксичні конструкції, розбиваючи їх на трикратно менші абзаци без втрати змісту.

Отже, типові труднощі перекладу німецьких ІТ-термінів включають у себе і вподобання при заміні однієї мови іншою, а саме: високий англломовний вплив, складна морфологічна структура німецьких термінів, багатозначність окремих

одиниць, розбіжні стилістики, когнітивні із сферою культури відмінності професійного мислення. Подолання цих труднощів можливе лише за умови системного підходу — поєднання лінгвістичного аналізу, термінографічних ресурсів і перекладацької інтуїції. Досвід показує, що ефективна стратегія перекладу полягає у поєднанні еквівалентного відтворення з адаптивними прийомами, які враховують не лише мовну, а й концептуальну специфіку терміна.

Отже, результати дослідження німецько-іншомовних ІТ-термінів полягають у тому, що можна сформулювати власну систему рекомендацій перекладачам технічних текстів, фахівцям з локалізації та укладачам спеціалізованих словників. Оскільки термінологія інформаційних технологій належить до найбільш динамічних, то перекладачу належать знання не тільки лінгвістичні, але й розуміння технічної суті термінів. Також підтримуються їх варіанти у конкретних контекстах та сучасні тенденції цієї терміно-творчої сфери.

Подані нижче рекомендації базуються на результатах аналізу корпусу німецьких термінів, порівнянні їх з англійськими першоджерелами та українськими відповідниками, а також на узагальненні перекладацьких стратегій, описаних у попередніх розділах.

Точність – це основна категорія перекладу у технічному дискурсі. Оскільки німецька мова, зокрема в галузі комп'ютерних наук, часто вживає терміни приблизно з вузькоспеціальним значенням, вільне тлумачення входження терміна у деяких випадках виключене, перекладач повинен: не допускати багатозначності та надмірної інтерпретації; не замінювати термін описовою конструкцією, якщо для нього є стало українське слово; в протилежному випадку перевіряти значення через технічні стандарти, наприклад, DIN та ISO та зіставити термін з англійським першоджерелом, оскільки зазвичай ІТ-лексика йде з англійської. Наприклад: Netzwerktopologie → топологія мережі, а не тип розташування мережі, яке є просторічною інтерпретацією.

В практиці досить універсальним правилом є використання офіційних джерел термінологій, таких як: IATE — Європейська база термінології; LEO,

Duden Informatik — для перевірки значень в межах німецької мови; Microsoft Language Portal — для перекладу інтерфейсів і програмних команд; DIN та ISO — міжнародні стандарти технічних термінів; українські галузеві стандарти. Це допомагає унікального розбалансування термінології і помилок.

На підставі аналізу корпусу було встановлено, що різні групи німецьких ІТ-термінів потребують використання відмінних перекладацьких стратегій. Завданої це структурною організацією, походженням, мірою усталеності в німецькій та українській мовах, а також за обумовленою видами комунікативної функцією. Коректний вибір стратегії є ключовим чинником забезпечення точності, зрозумілості й нормативної доцільності української терміносистеми.

Ставлячись до чітко виокремлених характеристик терміна, дослідження розмежовує наступні групи термінів та співвіднесені перекладацькі стратегії:

- Німецькі композити (складні терміни). Значну частину німецької ІТ-термінології становлять композити. Вони є морфологічно складними та багат шаровими. Слід зауважити, Структурне розгортання – Datenübertragungsrate → швидкість[передачі даних]; - часткове калькування за умови природності; - логічне членування композита на семантичні компоненти; - описовий переклад, якщо буквальна калька є громіздкою або неестетичною. Труднощі: - непрозорі або дуже довгі композити; - семантичний акцент може зсуватися на неформальне значення слова при неправильному його розборі; - невідповідність українських граматичних моделей.

- Запозичені з німецької мови англіцизми. Деякі терміни німецької є англіцизмами, адаптованими під німецьку орфографію або фонетику : der Server, das Interface, der Cache; Рекомендовані стратегії: повернення до англійського кореня та використання українського усталеного відповідника der Account → обліковий запис, а не аккаунт; транскодування для міжнародно усталених термінів der Cache → кеш. Адаптований запозичений термін якщо він є нормативним сервер, інтерфейс. Типові труднощі: відвертають увагу німецької форми, декілька варіантів українських відповідників множинний номер, можлива нейтральна конотація кальки німецької адаптації.

- Нові займані та інноваційні гібридні терміни. Це визначені терміни за допомогою німецьких чи вже нових англійських морфем або нові технологічні явища. Рекомендовані стратегії: - англомовний орієнтир для визначення значення: перший варіант у перекладі, - українське відповідання, якщо воно вже функціонує: другий варіант у перекладі, - гібридний переклад, якщо українська мова допускає адаптовану форму; - описовий переклад науковим перекладом: Cloud-Dienst послуга хмарних обчислень. Типові труднощі: - відсутність відповідників, - необхідність балансування між природністю і точністю.

- Аббревіатури та акроніми. У сфері «ІТ» багато вживаються аббревіатури, такі як API, GPU, LAN, VPN, SSL, DNS та інші. Вони можуть зберігатися українською відповідно: збереження міжнародних аббревіатур без перекладу; переклад розгорненої форми у наукових текстах; дублетний переклад при першій згадці. Можливі труднощі – відсутність українських норм щодо скорочень та різні варіанти перекладу розгорненої форми.

- Термінологічні метафори. Метафоричні поняття часто є типовими для сучасного ІТ-дискурсу: Cloud, Firewall, Sandbox, Wrapper. Рекомендовані стратегії: – використання існуючого українського терміну, Firewall → фаєрвол/брандмауер; – описовий спосіб у технічній документації Sandbox → ізольоване середовище виконання; – уникання «дослівного» перекладу (Cloud ≠ хмара, а хмарні обчислення). Типові труднощі: різна система цінностей українців, яка впливає на тлумачення слів; інші інтерпретації технічних слів відомих термінів; складність передачі метафоричної природи.

- Слова загально-побутового з технічним значенням: – Niederdruckpumpe — низькотисковий насос; – Treiber — водій; – Puffer — амортизатор; – Stapel — стопка; – Ausführung — виконання. Стратегії рекомендації перекладу: – аналіз контексту для вибору значення; – уникання перекладу за загально-побутовим значенням; – знаходження термінологічно точного відповідника навіть за рахунок відмінності зі слов'янською аксіологією перекладача.

Особливості класифікацій перекладацької стратегії показують, що

переклад німецькомовних ІТ-термінів є багатовимірним процесом і потребує диференційованого підходу. Жодний підхід не є універсальним, адже ефективність перекладу залежить від типу термінів, контексту, текстового жанру та наукової розвиненості української терміносистеми. Оптимальні рішення ґрунтуються на змішанні лінгвістичної компетенції, спеціальної кваліфікації та критичного оцінювання мовних аналогів.

Вже зазначалося, що в німецькій мові композити є однією з найпродуктивніших моделей номінативного словотворення, особливо в галузі інформаційних технологій. Це пов'язано з тим, що німецькі технічні терміни часто мають структуру складних багатоконпонентних слів, що об'єднують кілька основ, уточнювальних афіксів або напів-суфіксів. З одного боку, це унеможливує доступне ведення короткими словами складні технічні поняття. З іншого, це створює значні труднощі при перекладі, де поняття зазвичай передаються розгорнутими словосполученнями. Композити складаються з двох, трьох, а іноді й більшої кількості слів, наприклад:

Datensicherungsmanagementsystem, Benutzerzugriffssteuerung, Netzwerkprotokollanalysewerkzeug і так далі. Чим довший композит, тим складніше знайти логічні зв'язки між компонентами, визначити ядро терміна і знайти відповідну форму представлення українською мовою. Для перекладу таких одиниць потрібно спочатку розібрати композит на складові частини, визначити головний елемент, тобто праву компоненту в німецькій мові, та побудувати український відповідник, керуючись українськими синтаксичними прийомами. Необхідно враховувати особливість української мови, яка не служить для сліпого копіювання німецьких конструкцій, а отже, перекладом має базуватись переважно на порівняльно-описовій або позиційній моделі. Наприклад: Datenbankverwaltungssystem → система керування базами даних (основна частина — System, тому переклад починається зі слова система) Інші приклади:

- Netzwerküberwachungstool → інструмент моніторингу мережі -
- Benutzerzugriffskontrolle → контроль доступу користувачів -
- Datensicherungsoptionen → параметри резервного копіювання даних.

Рекомендації з приводу перекладу композитів: - структурувати елементи згідно з нормами українського синтаксису, замінюючи довгі композити на іменникові словосполучення; - завжди зберігати семантичну домінанту, або головний компонент, тобто той елемент, який стоїть у німецькому слові останнім; - не калькувати чужу мову дослівно, якщо це суперечить природності українській мові; - уникати зайво використовувати прийменникові конструкції, обираючи найлаконічніший спосіб виразити зміст; - перевірятися відповідники у фахових глосаріях, навіть для корисних випадків; - за відсутності усталеної термінології обирати описовий варіант для підвищення точності й зрозумілості.

Композити є однією з найскладніших категорій німецьких ІТ-термінів для перекладу, однак правильне структурування й аналіз компонентів дозволяють досягти високої точності й відповідності українським стандартам технічної мови.

Багато термінів існують у двох формах: англійській та німецькій.

Наприклад:

- *Download / Herunterladen*
- *Firewall / Netzschutzsystem*
- *Cloud / Rechnerwolke*

Рекомендація: Перекладач має орієнтуватися не на формальну німецьку кальку, а на міжнародно усталений англіцизм.

Німецькі ІТ-аббревіатури часто співпадають з англійськими, проте інколи розшифровка є іншою або ж вони використовуються у іншому технічному контексті. Це передбачає від перекладача не лише знання міжнародних стандартів, а й уважніше підходити до перевірки галузевих джерел знань, оскільки декілька аббревіатур можуть мати декілька позначень, відносно різних сфер їх застосування. Окремі труднощі викликають аббревіатури, які вживаються як німецьку, так і англійську мовами, але матимуть різні смисли, що потребують контекстуального аналізу. Приклади таких аббревіатур: LAN (Local Area Network) → локальна мережа, SSD (Solid-State-Drive) → твердотілий накопичувач, CMS (Content-Management-System) → система управління вмістом. Рекомендація:

використовувати українські еквіваленти та лише за потреби давати транскрибований варіант.

Деякі терміни мають кілька значень в залежності від контексту, що значно ускладнює процес перекладу. Такі лексеми функціонують як полісемічна одиниця, і в межах різних слів мікросистеми «ІТ» можуть суттєво змінювати технічне значення, зокрема семантичну сутність внутрішньо-кодованого ітеративного параметру. Тому дуже важливим є звернення перекладача на не тільки словникові власне відповідники, а й функціональну роль терміну у чернетці тексту, адже некоректний контекст може привести до суттєвих помилок передавання змісту. Порт → роз'єм, канал, процес. Interface → інтерфейс, панель взаємодії, модуль зв'язку. Stack → стек, набір, комплекс інструментів. Treiber → драйвер, керувальна програма. Рекомендація: обов'язкове використання контекстуального аналізу. порт öffnen → відкрити порт port anstecken → під'єднати роз'єм port zuweisen → призначити канал.

Оскільки сфера AI стрімко розвивається, існує ціла низка проблем перекладу. Складно є те, що терміни штучного інтелекту запозичені спочатку для англійських досліджень, або статей і лише потім з'являються в німецьких текстах з різною адаптацією. Виходить, переклад додається ще й рівневого запозичення, що робить вибір українського відповідника по вашому тексту ще більш важливим. Ще одна проблема полягає у тому, що багато AI-термінів до деякої міри працюють як транспортні слова, які потребують англійський побачення для точності і впізнаваності. Особливості: - Велика кількість новотворів; - Термінологічні неологізми; - Відсутність усталених українських мовних одиниць. Приклад: Neuronales Netz нейронна мережа Vetraintes Modell попередньо навчена модель Fineadjustment тонке налаштування (fine-tuning) Рекомендація: англійські відповідники або транскрипція у дужках паралельно вживати у наукових текстах.

В той же час, якщо термін має складну структуру, або абсолютно відсутній у фаховій термінології сучасної української мови, описовий спосіб перекладу залишається єдиною правильним та обґрунтованим в професійному плані. Даний

підхід забезпечує максимальний ступінь точності передачі функцій та властивостей предмета, навіть якщо перекладач не може скористатися коротким еквівалентом. Описовий переклад зокрема актуальний для німецьких композитів та односкладної технічної назви, які через силу особливості не можуть адекватно відтворюватися українською мовою в скороченому вигляді. Тим не менше, слід уникати зайвої конкретизації, оскільки це може призвести до появи сполучень слів, що ускладнюють сприйняття тексту. Наприклад: - *Ausfallsicherheit* — стійкість до відмов системи - *Ressourcenverwaltungsmodul* — модуль управління ресурсами системи - *Erweiterbarer Markup-Sprachenprozessor* — процесор із розширюваним лексиконом *Markup-Sprachenprozessorracjp Oregon wersion dokumente DTD* системи.

Німецька технічна мова має низку синтаксичних особливостей:

- довгі ланцюжки атрибутів.
- багатокomпонентні композити.
- дієприкметникові означення.
- віддієслівні іменники.

Приклад:

Eine Cloud-basierte Datenverarbeitungsplattform.

Переклад:

Платформа обробки даних, що працює у хмарному середовищі.

Рекомендація: Український текст має бути зрозумілішим за вихідний, не допускаються надто довгі конструкції.

Для технічних документів важлива послідовність у перекладі термінів. Якщо перекладач змінює відповідник посеред тексту — це вважається грубою помилкою.

Рекомендації:

- складати глосарій перед початком перекладу;
- використовувати однакові терміни на всіх етапах роботи;
- уникати стилістичних варіацій (один термін — один еквівалент);
- застосовувати інструменти автоматичного пошуку помилок (CAT-

tools).

У процесі перекладу ІТ-текстів надзвичайно важливо враховувати їхню жанрову специфіку, оскільки кожен тип матеріалів має власні комунікативні цілі, стильові обмеження та вимоги до термінології. Від жанру залежить ступінь точності, допустимість адаптації, рівень формальності та вибір перекладацьких стратегій.

Зокрема, документація та технічні інструкції передбачають максимально точний і нейтральний переклад. У таких текстах неприпустимі метафоричні елементи або стилістичні варіації, адже вони можуть призвести до неправильного розуміння інструкцій чи помилок під час використання програмного забезпечення. Технічні терміни повинні передаватися однозначно, а структура речень — залишатися простою й логічною. Основними вимогами цього жанру є точність, стандартизованість та уникання будь-якої двозначності.

На відміну від цього, наукові статті часто потребують збереження міжнародних термінів, оскільки значна частина ІТ-лексики функціонує як інтернаціоналізми. Англійські відповідники, подані у дужках, допомагають уникнути непорозумінь і забезпечують відповідність міжнародним академічним стандартам. Наукові тексти вимагають особливої чіткості формулювань, логічності та консистентності термінів у межах усього документа. Перекладач має дотримуватися високого рівня стилістичної нейтральності та уникати надмірного спрощення.

Водночас маркетингові та PR-тексти орієнтовані не на фахівців, а на широку аудиторію, тому тут допускається значно більша свобода перекладацьких рішень. Мета таких текстів — не лише інформувати, а й викликати емоційний відгук, мотивувати до дії або створити позитивне враження про продукт. Тому складні технічні терміни часто спрощуються, замінюються описами або адаптуються до мовних норм цільової аудиторії. У межах цього жанру можливі стилістичні варіації, використання креативних елементів і риторичних засобів, що роблять текст більш привабливим та зрозумілим.

Таким чином, перекладач має враховувати жанрову диференціацію ІТ-

текстів і застосовувати відповідні стратегії: у технічній документації — точність і нейтральність, у наукових текстах — міжнародну термінологічну відповідність, а в маркетингових матеріалах — адаптацію та спрощення. Жанрова орієнтація є ключем до створення якісного, зрозумілого та функціонально адекватного перекладу.

Хоча мовленнєві алгоритми досягли вражаючого прогресу, машинний переклад технічних текстів, професійного спілкування, інших ІТ-специфічних робіт продовжує виявляти кілька серйозних проблем викладання. Оскільки МТ базується на статистичних та нейронних підходах, вона не обов'язково охоплює галузевий контекст використання термінів. Особливий нюанс – німецькі композити швидше всього потім перемикають або викладаються невірно автоматичними системами. Це навіть змінило значення у словниках. Машинні системи вирішують пропонувати буквально нормативні калькулятори, і навіть відсилати фіксатора. Це не спрощує омонімію – в таких випадках МТ алгоритм обирає неправильний вибір глосарію. Головні помилки при викладенні: порушення композитів, кальки з англійської мови не враховуються, омонімічні терміни та нерішуче визнання границі терміну в складно-складеному реченні. Отже, консультанти в якості МТ рекомендують використовувати виключно під час редагування, а також врахування технічних аспектів термінів.

Для підтримки високого професіоналізму перекладацької діяльності перекладач має вести власні термінологічні бази. Це дозволить систематизувати накопичене знання, абстрагуватися від повторних пошуків при роботі над обсяговими проектами, змінювати шляхи розв'язання рішень. Регулярна їх оновлення дозволить зафіксувати зміни в семантиці термінів, документувати їх варіанти перекладу, виокремлювати контексти вживань у жанрових просторах ІТ-дискурсу. Доцільно аранжувати складні випадки перекладу, щоб мати змогу в подальшому забезпечити послідовність вибору та точність прийнятих рішень. Перекладачу варто: - збирати контексти уживання термінів; - слідкувати за змінами значення; - аранжувати складні випадки; - підтримувати декілька словників; - записувати джерело терміну та його англійське першоджерело; -

позначати рекомендований спосіб перекладу та варіанти. Такий підхід не лише допомагає скоротити час на роботу, а й істотно підвищує якість перекладу, забезпечуючи термінологічну узгодженість, послідовність і відповідність сучасним фаховим стандартам.

Так як німецька інформативна мова в суттєвій мірі залежить від англійської, німецький перекладач повинен враховувати не тільки мовні, але й культурно-професійні особливості німецького технічного дискурсу. У терміносистемі німецької мови часто спостерігається спроба додати англіцизми відповідно до граматичних та фонетичних правил німецької мови та склеювати довгі слово-склади. Деякі англійські текстові частини в німецькій версії фахової книги можуть мати альтернативні значення або використовуватися в ширшому технологічному контексті загалом, що потребує додаткових досліджень порівняно з першоджерелом. Перекладачу рекомендується враховувати такі аспекти як: культурні аспекти німецького технічного дискурсу; походження з німецької технічної школи та практика германізації англіцизмів; згадані вище тенденції формування складних слово-складів; можливу семантичну дивергенцію між англійським терміном і німецьким відповідником. Велика кількість такого роду акцентів створює ґрунт для виникнення необережності перекладача. У випадках спору слід віддавати перевагу англійській базовій формі, оскільки саме англійська задає індустріальний стандарт.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ІТ-ТЕРМІНІВ

3.1. Корпус дослідження: джерела та принципи добору матеріалу

Практичний аналіз перекладу ІТ-термінів є ключовим етапом у вивченні особливостей відтворення спеціалізованої лексики німецькомовного технічного дискурсу українською мовою. До того ж у попередніх розділах висвітлювалися загальні принципи структури німецької ІТ-терміносистеми, основні проблеми у перекладі таких термінів.

У даному розділі зосереджено увагу на фактичному матеріалі, який дозволяє вивчити здійснювані переклади та визначити їх відповідність сучасним вимогам термінологічної точності, функціональності та мовної норми. Обсяг праці важливий через те, що інформаційні технології є однією з обсягових найбільш динамічних сфер зараз у науково-технічних взаємодіях, а отже, перекладач неодмінно матиме справу із великою кількістю нових слів, під частину з яких поки що немає українських відповідників.

Тому аналіз практичного матеріалу необхідно для виявлення рубрик і методик перекладу, визначення типів і частотних стратегій і розробки рекомендацій для подальших перекладів. Проте основоположний аспект вивчення дає можливість здійснювати паралель між теоретичним підґрунтям та реальною практикою з українських професіональних дискурсів у технічних текстах, інтерфейсах, документації та інших видах ІТ-тексту.

Зважаючи на динамічний розвиток терміносистеми, перекладачеві необхідно не лише орієнтуватися на існуючі стандарти, а й уміти критично оцінювати нові лексичні одиниці, визначати їхню роль у контексті та обирати оптимальні засоби передачі змісту українською мовою. Оскільки значна частина німецьких ІТ-термінів є запозиченнями або гібридними конструкціями, важливо враховувати взаємодію німецької та англійської мов, а також сучасні тенденції української термінологічної практики. Нижче подано основні рекомендації, які

можуть бути корисними для перекладачів технічних текстів.

Практичний аналіз перекладу ІТ-термінів потребує ретельного сформованого корпусу текстів різних типів дискурсу, що охоплюють основні сфери функціонування сучасної термінології інформаційних технологій.

Через широке застосування ІТ-лексики в технічній документації, інтерфейсах програмного забезпечення, наукових статтях, медіа-матеріалах та навчальних ресурсах важливо проаналізувати можливість візуалізації закономірностей термінотворення та перекладу з різних джерел в однаковому професійному контексті. Так, до корпусу даного дослідження увійшли текстові джерела, що відповідають трьом базовим критеріям: релевантності, автентичності та функціональної повноти. Останній має охоплювати різні жанри текстів для аналізу варіативності перекладу термінів у різних комунікативних ситуаціях.

Цілком відповідно до цих вимог у корпус увійшли:

- технічна документація та мануали: опис функцій програмного забезпечення, інструкції користувача, технічні специфікації.
- офіційні інтерфейси програм та веб-платформ: налаштування, меню, системні повідомлення.
- наукові статті та огляди в галузі «ІТ».
- аналітичні матеріали та професійні блоги, присвячені програмуванню, кібербезпеці, хмарним технологіям.
- навчальні матеріали та глосарії з німецької ІТ-лексики.
- локалізовані українські версії програмного забезпечення: автентичні мовні матеріали, що відображають реальні перекладацькі рішення та їх якість.

Усього термінологічний корпус містить близько 150 одиниць – простих термінів, багатокomпонентні словосполучення, абревіатури, фразеологізовані технічні конструкції та вузькоспеціальні лексеми, — класифікованих за структурними, граматичними та семантичними характеристиками, типом перекладацьких відповідників в українській мові.

Тексти з емпіричного корпусу представляють собою зразки практичного

використання ІТ-лексики в різних комунікативних сферах. Вибірка текстів включає в себе наступні джерела.

1. Офіційну технічну документацію і довідкові матеріали німецьких компаній та міжнародних корпорацій, зокрема, SAP, Siemens, Deutsche Telekom, IBM Deutschland, Microsoft Deutschland.

2. Інструкції для користувачів, технічні описи та мануали для ПЗ і обладнання, у тому числі Benutzerhandbuch, Installationsanleitung, Systembeschreibung.

3. Професійні статті і публікації з ІТ-журналів, зокрема, c't Magazin, Computerwoche, Heise Online, PC-Welt, CHIP.de.

4. Інтернет-тексти, у тому числі офіційні сайти компаній, блоги ІТ-спеціалістів та освітні ресурси, такі як developer.ibm.com/de, it-administrator.de, computerbase.de.

5. Локалізовані інтерфейси програм: німецькі та українські версії ПЗ і обладнання Windows, Android, Office, Adobe тощо.

6. Загальний обсяг корпусу становить понад 150 сторінок тексту (приблизно 50 000 слововживань), з якого було виокремлено близько 600 термінів для подальшого аналізу.

Основними критеріями відбору текстів і термінів для корпусу дослідження стає актуальність – тобто тексти, створені або оновлені не більш як 5–7 років тому, що гарантує їхню відповідність сучасним тенденціям розвитку ІТ-лексики. При цьому тексти мають бути автентичними — здебільшого документи німецькомовного походження, які не є перекладами з англійської, щоб простежити природні мовні процеси в німецькому інформаційному середовищі, тематичними ретельністю та еквівалентами, а також лексичною насиченістю – наявністю великої кількості іншомовних термінів та терміно-сполук, які підлягають морфологічному, семантичному та перекладознавчому аналізу; та наявністю українських відповідників, які дозволяють зробити висновки про їхню еквівалентність з різних точок зору.

Отже, корпус формувався відповідно до принципу репрезентативності та

функціональної релевантності: обираючи матеріал не було хаотичним, а проводилося з урахуванням частотності термінів, типу тексту та сфери його вживання. Під час побудови корпусу запроваджувалися наступні етапи: 1) пошук джерела або джерел у відкритому доступі. Офіційні сайти, онлайн-журнали, бази даних; 2) попередня фільтрація — вилучення повторів, а також рекламних або нефахових текстів; 3) виділення термінів комбінованою методикою: за допомогою автоматичного способу AntConc та експертного методу; 4) класифікація термінів за структурним типом (простий, складний, фразеологічний) та тематичним полем; 5) Зіставлення німецьких термінів з їх українськими або англійськими еквівалентами.

Цінність та репрезентативність даного корпусу ІТ-термінів дається тим, що: а) в ньому зібрано представлені тексти різних стилів, серед яких щільне місце займають вже згадані тексти науково-технічного, інструктивного та публіцистичного стилів; б) реалізовано балансування джерел ресурсів — тексти — усі офіційні технічні документи, також реальних, комунікаційних в реальному часі (онлайн-форуми і навчально-відомчі статті); с) Темпоральна актуальність — матеріали не старші за 2018 рік.

Матеріалами дослідження виступає системно сформована вибірка німецькомовних ІТ-текстів, що гарантують репрезентативність та достовірність результатів. Це дало змогу: - розглянути наймовленіші ІТ-терміни; - спостерігати шляхи словотворення та адаптації англіцизмів; - дослідити типові помилки та особливості перекладу німецьких термінів українською мовою. Корпус став базою для аналітичного дослідження перекладацької стратегії та авторської методології. розглянемо цю діяльність більш докладно у підпункті 3.2.

3.2. Аналіз перекладу ІТ-термінів у спеціалізованих текстах

Переклад спеціалізованих ІТ-інформаційно-технологічних спрямувань є одним з найбільш складних напрямків практики перекладу взагалі. ІТ-тексти

характеризуються високою термінологічністю, стандартизованою правовою організацією, чітко вираженою прагматикою та вимогами до достовірності слів і словосполучень. Вони більше інструктивні, і основним є двозначність, відсутність, варіативність стилістичні й відсутність.

Крім того, до ІТ-текстів також додають нові семантичні, які або формуються або не потрапляють в лексикографічні джерела, тому перекладач потребує здібностей аналізувати технічну літературу або мати ознаки ситуативного контексту між перекладом.

У зв'язку з наведеними вище вимогами були вивчені спільні і відмінні лінгвістичні та лінгводидактичні аспекти перекладу німецьких ІТ-термінів в трьох різних типах структур: 1) технічна документація: паспорт користувача, система опису та керівництва; 2) НТУ; 3) веб-ресурси та програмне забезпечення. Групи текстів мають представлені структурно й основні ознаки які виникають у суті перекладацького процесу.

1. Технічна документація – найбільш технічно-насичена з усіх видів ІТ-текстів. Структура коштовних матеріалів містить у собі лексикон одиниць стандартизованого користування, в якій, вже є зокрема сталий лексикон української мови, наприклад: Benutzeroberflaeche, Datentraeger, Netzwerkschnittstel, Gerätekonfiguratio. Основними перекладачем використовуються: – багатокomпонентні композити, наприклад:

Dateneuebertragungsrateg → швидкість передавання даних; Passwortwiederherstellungsmethode → метод відновлення пароля. термінологічні колокації з фіксованою структурою (eine Verbindung herstellen, einen Datentraeger formatieren); – лексеми зі зміщеним значенням на співмовленневе від загальноживаного змісту слова (Treiber – не водій, а драйвер; Puffer – не подушка, а буфер). Технічною документацією віддається максимум термінологічної точності та відсутність стилістичних модифікацій. Тому найбільше використовуються: калькування, часткова транскрипція та повний переклад з глосарію.

2. У науково-технічних статтях уживання «ІТ» термінів поєднується також з елементами лексики наукового стилю. До даної групи не відноситься

лише стаття «Visuelle Kommunikation im Ecommerce – welche Wirkung haben Produktbilder?», адже вона має за мету дослідження не розвінчання інтерпретації «ІТ» термінів, а провід дослідження психології споживачів. У науково-технічних текстах зустрічаються: – статичні абстрактні терміни: Informationsarchitektur, Verarbeitungskapazität; – довгі і уточнені визначення; – термінологічні метафори: Cloud, Firewall; – неологізми та концептуально складні лексеми. Основна проблема перекладу наукових статей даного жанру полягає у відтворенні не лише смислу терміну, але й його концептуальної ролі в теорії даної галузі. Наприклад: Virtualisierung – віртуалізація; Verwaltungsknoten – вузол керування; Ausfallsicherheit – відмовостійкість. Далі, достатньо часто перекладачу доводиться обирати окремі відповідники серед кількох можливих: це стосується і частково усталених термінів. Clusterbildung – формування кластера, кластеризація, кластероутворення, залежно від області застосування.

3. Web-ресурси та інтерфейси програмного забезпечення. До цієї групи матеріалів належать: — матеріали прагматичної спрямованості, — короткі функціональні фрази *Laden...*, *Hochzuladen...*, *Fehler beim Speichern*, — специфічні синтаксичні скорочення, — численні англiцизми. При перекладі важливо, щоб переклад був: — зрозумілим, — лаконічним, — узгодженим з іншими словами інтерфейсу, — функціонально відповідним. Наприклад: *Anmelden* → Увійти (*не Авторизація*), *Einstellungen* → Налаштування, *Sicherung erstellen* → Створити резервну копію.

В першому випадку є недоречним робити дослівний переклад, оскільки така назва функції може виявитися дуже дратівною для користувача. Перекладач використовує адаптацію, редукцію або описові трансформації семантичного поля.

Отже, аналіз перекладу ІТ-термінів різних типів спеціалізованих текстів дозволяє зробити висновок, що вибір перекладацької стратегії залежить від жанру, прагматики та етикетності документа, очікувань цільової аудиторії та ступеня усталеності термінології. Окрім того, слід звернути увагу на ступінь контекстування, багатокomпонентні композити, англiцизми і відсутність

розвинених українських еквівалентів. Це зумовлює необхідність систематичніше підходити до лексикографії перекладу та використання авторитетних глосаріїв, стандартів та практики локалізації.

Німецькі технічні тексти втовмачують лаконічністю, чіткою структурою та стандартизованими формулами. Під час перекладу слід дотримуватися відповідних правил точності та термінологічної узгодженості.

Таблиця 3.2

Приклади перекладу термінів із технічних описів

Німецький термін	Український відповідник	Тип перекладу
Benutzerkonto	Обліковий запис	калькування
Datensicherung	Резервне копіювання	семантичний переклад
Netzwerkeinstellung	Налаштування мережі	описовий переклад
Systemupdate	Оновлення системи	запозичення + адаптація
Fehlerbehebung	Усунення помилок	функціональний переклад

Вказані терміни, які використовуються в описі, мають перекладатися у відповідності до галузевих стандартів, наприклад, глосарію Microsoft або ISO. Будь-яке відхилення може стати причиною неправильного тлумачення інструкції користувачем. Також характерною особливістю є використання інфінітивних конструкцій «Datei öffnen, Einstellungen ändern, Programm installieren», які замінюються на наказовий спосіб українською мовою під час перекладу. Це дозволяє зберегти зручний стиль та функціональний зміст відповідно.

Мову в науково-технічних публікаціях відрізняє високий рівень абстракції й наявність слов'янських міждисциплінарних понять. Перекладач зобов'язаний не просто знайти еквівалент, але й врахувати відомості про контекст його наукової функції. Тут існує декілька прикладів, що підтверджують це твердження:

Переклад з урахуванням контексту

Німецький термін	Український переклад	Коментар
künstliche Intelligenz	штучний інтелект	прямий переклад, усталений
neuronales Netzwerk	нейронна мережа	калька з англійського зразка
maschinelles Lernen	машинне навчання	усталений термін
Datenanalyseverfahren	метод аналізу даних	часткове узагальнення
Informationsverarbeitungssystem	система обробки інформації	описовий переклад

Проблема перекладу наукових ІТ-термінів у складових композитах, де кілька морфем позначають складні відношення. Для ілюстрації приведу два слова: Datenerfassungsmodul → «модуль збору даних», Benutzerauthentifizierungsverfahren → «процедура аутентифікації користувача». Сприйняття структури слова від перекладача не вистачить, він повинен розібратися й розпізнати його функціональне ядро. В іншому випадку, калькування без аналізу може зробити граматичну або логічну помилку.

Мова ІТ-інтерфейсів і веб-текстів відрізняється лаконічністю, орієнтацією на користувача та активним уживанням англіцизмів. Такі тексти мають функціональний характер і спрямовані насамперед на забезпечення швидкого та інтуїтивного розуміння дій, які має виконати користувач. При цьому переклад розглядається не як механічне відтворення оригіналу, а як цілеспрямоване зусилля, спрямоване на покращення сприйняття інтерфейсу цільовою аудиторією. Перекладач повинен враховувати комунікативну ситуацію, рівень цифрової компетентності користувачів, усталені норми локалізації та очікування щодо зручності й зрозумілості. Саме тому в перекладі ІТ-текстів часто застосовуються прийоми адаптації, узагальнення або заміни термінів, що забезпечує ефективну взаємодію користувача з цифровим продуктом, а не буквальну відповідність вихідному тексту. Приклади:

Переклад з покращенням сприйняття

Німецький термін	Український переклад	Тип
anmelden	увійти / авторизуватись	функціональний переклад
herunterladen	завантажити	усталений відповідник
speichern	зберегти	стандарт
abbrechen	скасувати	усталений термін
Datei-Explorer	провідник файлів	адаптація через кальку

Англійські запозичення відтворюють оригінал словом. Наприклад, Login, Logout, Setup, Update в звертанні до користувача. Українське правописання локалізації передбачає заміну цих слів рідною мовою, тому перекладач постійно міняє слова цього типу через суфікси або на інші слова. Водночас спостерігається тенденція до змішаного перекладу: частину термінів залишають у міжнародному вигляді (наприклад, *server*, *app*, *link*), а частину — перекладають (*homepage* → *головна сторінка*). Такий підхід забезпечує природність сприйняття користувачем.

Таким чином, під час аналізу було виявлено наступні стратегії перекладу:

1. Калькування: Benutzerkonto → обліковий запис; Cloud-Speicher → хмарне сховище.
2. Транскодування: запозичення (Server, App, Update).
3. Семантичний переклад або узагальнення: Fehlerbehebung → усунення помилок.
4. Описовий переклад: Datenübertragungsgeschwindigkeit → швидкість передавання даних.
5. Компенсація, коли в переклад добавляється або уточнюється семантика: Energieverwaltungssystem → система керування енергоспоживанням.

Ця комбінація способів дозволяє досягти адекватності перекладу з урахуванням стилістичних і культурних норм материнської мови.

Таким чином, аналіз перекладу ІТ-термінів у спеціалізованих текстах показав, що перекладачу доводиться мати справи з численними проблемами: багатокomпонентними структурами, англiцизмами, неологізмами та вимогою до технічної точності. Для здійснення перекладу належним чином необхідно: поєднати еквівалентність та функціональну адаптацію; враховувати жанрові особливості тексту; орієнтуватися на стандартизовану термінологію міжнародних компаній; використовувати гнучкий підхід у виборі перекладацьких стратегій. Отримані результати є підготовчим етапом для оцінювання адекватності перекладу.

Аналіз перекладу термінів ІТ німецькою мовою свідчить про наявність суперечностей у системі німецького «ІТ» словнику, особливостями якого є специфічні проблеми, з якими стикаються перекладачі, та найбільш ефективні способи досягнення адекватного та природного перекладу спеціалізованої лексики німецького «ІТ» тексту українською мовою. Зібраний мовний корпус дозволив вивчити значну кількість термінів різних номінальних груп і підкласів, які складають комунікативну компетенцію професійної німецької мови, включаючи композити, англiцизми, аббревіатури, метафоричні та багатозначні терміни, а також лексичні нововведення швидко зростаючих штучного інтелекту та інформаційних технологій. Результати практичної роботи над усім спектром німецької технічної документації, інструкцій, наукових і технічних праць, офіційних документів розробників програмного забезпечення та навчальних посібників платформ ІТ навчання і їх локалізацій інтерфейсів, на які спрямована практична частина аналізу спеціалізованих перекладів німецької технічної документації, описані в цьому розділі. Аналіз передбачає порівняння оригінальних німецьких термінів та їх українських відповідників, виявлення патернів перекладу, зміни в перекладі, оцінку досягнення цілей перекладу та методів, що використовуються в різних жанрах і комунікативних ситуаціях тощо. Особлива увага приділяється виявленню патернів перекладу складних композитів, методам адаптації англiцизмів у німецькому технічному дискурсі, а також ситуаціям, коли перекладачеві доводиться створювати інноваційний

еквівалент у разі відсутності терміна в мові. Аналіз зосереджується на обставинах конкретного тексту стосовно жанрових норм, комунікативної мети та передачі значення в тексті як частини виклику перекладу.

Головними об'єктами аналізу стали реальні фахові тексти таких жанрів: 1) технічна документація німецьких ІТ-компаній: SAP, Siemens, TeamViewer, Telekom; 2) інструкції користувача до програмного забезпечення; 3) науково-технічні статті на платформи: SpringerLink, De Gruyter, ResearchGate; 4) матеріали з офіційних GitHub-репозиторіїв та документація фреймворків: Node.js, Angular, Docker; 5) освітні курси та статті німецьких сайтів з ІТ-навчання: Heise, t3n, Golem, ComputerWoche. Обсяг опрацьованих термінів становить більше 250 одиниць, які були відібрані за частотністю, релевантністю та структурною складністю.

Аналіз практичного матеріалу показав, що переклад німецьких ІТ-термінів супроводжується низкою труднощів, пов'язаних зі структурними, семантичними та функціональними особливостями технічної термінології. Оскільки німецький ІТ-дискурс активно взаємодіє з англійською мовою, але водночас має власні словотвірні традиції, перекладачеві необхідно враховувати широкий спектр чинників — від граматики та контексту до галузевих стандартів і міжмовної відповідності.

Однією з найпоширеніших проблем є надмірна композитність німецької технічної лексики. У німецькій мові терміни можуть складатися з трьох, чотирьох і навіть шести компонентів, що створює значні труднощі під час перекладу українською. Прикладами таких багатокomпонентних композитів є *Datensicherungsverwaltungsoberfläche*, *Benutzerkontensteuerung*, *Mehrfaktorauthentifizierungsprozess*. Пряма калька порушує норми української мови, тому перекладачеві необхідно структурувати термін відповідно до українського синтаксису. Правильні варіанти перекладу:

- *Datensicherungsverwaltungsoberfläche* → *інтерфейс керування резервним копіюванням*.
- *Benutzerkontensteuerung* → *керування обліковими записами користувачів*.

Ще однією важливою проблемою є полісемія та омонімія термінів. Багато німецьких ІТ-термінів мають кілька значень залежно від контексту. Наприклад, слово *Port* може позначати мережевий порт, фізичний роз'єм, канал або навіть процес перенесення програмного забезпечення (*porting* у UNIX-системах). Тому правильний переклад можливий лише за умови уважного контекстуального аналізу:

- *Port freigeben* → *відкрити порт*
- *USB-Port verbinden* → *під'єднати USB-роз'єм*

Окремі труднощі виникають у зв'язку з германізованими англiцизмами, які часто мають вигляд дієслів у формі Partizip II з префіксом *ge-* або приймають німецькі граматичні закінчення: *updaten*, *gehostet*, *gescannt*. Помилка перекладачів полягає у буквальному відтворенні таких форм. Натомість слід використовувати стандартні українські відповідники:

- *updaten* → *оновити*
- *gehostet* → *розміщено / розгорнуто*

Значною групою проблем є термінологічні неологізми, що становлять приблизно 10–15% аналізованих одиниць. Вони часто утворюються за моделями німецького словотвору, але при цьому відображають англomовні концепти. Наприклад, *Datenökosystem* не можна перекладати як *данієкосистема* — правильний варіант: *екосистема даних*. Такі випадки свідчать, що перекладачеві необхідно орієнтуватися на логіку англійського першоджерела, а не лише на форму німецького терміна.

Особливо складною категорією є термінологія штучного інтелекту (AI), оскільки вона швидко розвивається й має велику кількість новотворів. Часто українські відповідники є новими або перебувають у стані формування, тому важливо зберігати англomовний варіант у дужках для забезпечення міжнародної впізнаваності терміна. Приклади складних AI-термінів:

- *Transferlernen* → *трансферне навчання*.
- *Feinabstimmung* → *тонке налаштування (fine-tuning)*.
- *Vortrainiertes Modell* → *попередньо навчена модель*.

Таким чином, перекладач німецькомовних ІТ-текстів стикається з великою кількістю структурних і семантичних викликів, а успішний переклад потребує поєднання аналізу контексту, знання англійського першоджерела та володіння специфікою української терміносистеми.

Аналіз зібраного практичного матеріалу дав змогу з'ясувати, які перекладацькі стратегії є найбільш ефективними під час роботи з німецькою ІТ-лексикою. Німецькомовні ІТ-тексти відзначаються високою концентрацією термінів, наявністю складних композитів, англіцизмів, новотворів та структур, що суттєво впливають на вибір способу перекладу. У процесі дослідження було встановлено, що перекладачеві доводиться комбінувати кілька стратегій залежно від жанру тексту, семантичної складності терміна та його функціонального навантаження.

Однією з найпоширеніших стратегій є калькування, яке ефективне у випадках, коли термін має прозору внутрішню структуру й легко піддається формально-семантичному відтворенню українською мовою. Такі терміни, як *Netzwerkprotokoll* чи *Datenverschlüsselung*, природно переводяться як *мережевий протокол* та *шифрування даних*, оскільки українська мова має відповідні усталені технічні конструкції.

Не менш важливою є стратегія транскодування, або транслітерації міжнародних термінів англійського походження, які функціонують як у німецькому, так і в українському ІТ-дискурсі. До таких одиниць належать *Server*, *Router*, *Cache*, *Hosting*, *Cluster*. У цих випадках збереження міжнародної форми забезпечує впізнаваність терміна та відповідність професійній нормі.

Для термінів зі складною структурою або тих, що не мають українських відповідників, застосовується експлікація (описовий переклад). Наприклад, *Ausfallsicherheit* адекватно передається як *стійкість системи до відмов*, а *Sicherheitsstufe* — як *рівень безпеки*. Така стратегія дозволяє точно описати зміст терміна, навіть якщо його неможливо відтворити однією лексичною одиницею.

У випадках, коли міжмовні розбіжності пов'язані з технічною традицією або культурними особливостями, доцільно застосовувати адаптацію.

Характерним прикладом є слово *Rechner*, яке у німецькому технічному дискурсі означає *комп'ютер*, хоча буквально перекладається як *обчислювач*. Калька є неправильною, тому правильний еквівалент — *комп'ютер*.

Ще однією важливою стратегією є перестановка компонентів, необхідна через різний порядок слів у німецькій та українській мовах. Німецькі означальні групи часто потребують перебудови для того, щоб переклад звучав природно. Наприклад:

- *Cloud-basierte Anwendungen* → *застосунки, що працюють у хмарі*.

- *Benutzerdefinierte Einstellungen* → *користувацькі налаштування*.

Таким чином, ефективний переклад німецькомовної ІТ-лексики ґрунтується на гнучкому виборі перекладацьких стратегій, які враховують морфологічну складність терміна, контекст використання, жанрову специфіку тексту та норму української мови. Комбінування калькування, транскодування, експлікації, адаптації та синтаксичної перебудови дозволяє досягти найбільш точної та природної передачі спеціалізованих понять.

3.3. Оцінка адекватності перекладу: помилки, кальки, інновації

Проблема адекватності перекладу ІТ-текстів є однією з найактуальніших у рамках перекладознавчої теорії. Щодо художнього перекладу, йому властивий певний рівень інтерпретаційної свободи; технічні та комп'ютерні тексти, як зазначалося вище, є специфічними різновидами текстів, у яких адекватність означає точне або практично точне відтворення смислової, термінологічної та функціональної структури оригіналу. Із загальним додатком адекватність перекладу ІТ-термінів можна визначити як ступінь відповідності перекладеного терміна його оригінальному значенню, функції й контексту в системі спеціальної комунікації.

Таким чином, на основі аналізу існуючих перекладацьких практик, а саме перекладів технічної документації Microsoft, SAP, Siemens, IBM тощо, можна

виділити наступні критерії адекватності перекладу ІТ-термінів:

1. Семантична точність – переклад відображає значення терміна вірно, без спотворень.
2. Стилiстична нейтральність – терміни повинні бути позбавлені емоційного забарвлення, оскільки вони неприйнятні для технічних текстів.
3. Термінологічна узгодженість – використання однакових відповідників здійснюється всередині всіх побіжних документів.
4. Міжмовна еквівалентність – дотримання системи цільової мови.
5. Комунікативна ефективність – переклад повинен бути зрозумілим для цільової аудиторії спеціалістів або користувачів.

Проведений аналіз корпусу спеціалізованих текстів показав, що перекладаючи німецькі ІТ-терміни мовою оригіналу, перекладач може здійснювати помилки. Із різних типів можливих, як входять, так і ні, можна виділити:

1. Буквалізм (заздалегідь калькування): Hauptseite головна сторінка – припустимо; Startseite стартова сторінка – менш правильне, через усталений термін «головна сторінка», Energieverwaltungssystem система управління енергією – не правильно; краще «система керування енергоспоживанням».
2. Хибні друзі перекладачів: Informationen speichern зберегти інформацію – прийнятно, але speichern – економити іншому змістовому зв'язку може привести до помилки, якщо контекст не враховано; Datenbank – не банк даних, а база даних.
3. Невиправдане транскодування: Server сервер – нормативно, але Update installieren встановити апдейт небажане змішування мов, доцільно: встановити оновлення.
4. Втрата частини змісту при перекладі: Datensicherungsstrategie → переклад «стратегія безпеки даних» є частково хибним, бо правильніше «стратегія резервного копіювання даних».
5. Правописна непослідовність: В одному тексті можуть зустрічатися - обліковий запис Benutzerkonto та користувацький профіль, хоча це різні

концепції.

Такі помилки роблять переклад непослідовним і не дозволяють по висновках бути точним в професіоналізмі, що критично важливо для «ІТ».

Калькування є одним із найпоширеніших способів перекладу німецьких ІТ-термінів через морфологічну структуру німецьких композитів, яка дозволяє досить точно та формально відтворити їхній зміст іншою мовою. У багатьох випадках семантика складних німецьких слів є прозорою, а їхні компоненти мають прямі відповідники в українській мові, з чим пов'язана висока ефективність та економічність цього способу перекладу. Саме тому цей метод широко використовується при перекладі технічної документації, інструкцій, довідкових матеріалів та елементів інтерфейсу. Проте надмірне застосування калькування нерідко викликає появу штучних, громіздких або нерозбірливих конструкцій, які суперечать українським нормам термінотворення.

Зокрема справа тут йде про випадки, коли німецький термін містить кілька коренів, має складну семантичну структуру або включає метафоричні складові. У такому разі дослівне перекладання терміну може призвести до помилок смислової інтерпретації або до появи калькованих форм, яких немає в української фахової мови.

Типові проблеми калькування включають у себе невідповідність граматичних форм німецького терміну нормам української мови, надмірну довжину перекладених композитів, порушення термінів уживання через створення зайвих новотворів або синтаксичний дублетів, семантичну непрозорість калькованих слів у випадках, коли початковий термін образне має або тісно спеціалізоване значення. Саме стосується у першу чергу технічних понять, що відображають конкретний процес, дію або функцію.

Таблиця 3.3

Технічні поняття, що відображають конкретний процес

Німецький термін	Калька	Рекомендований переклад
Bildschirmfoto	знімок екрана	адекватно

Datenflussdiagramm	діаграма потоку даних	адекватно
Tastenkombination	комбінація клавіш	адекватно
Informationsspeicher	сховище інформації	адекватно
Sicherheitskopie	копія безпеки	резервна копія
Schnittstelle	інтерфейс	але не «точка зрізу»

Отже, якщо калька не порушує природності українського тексту і не створює надлишкових новотворів і абсурдів, і водночас не суперечить вже закріпленої у природних мовах термінології, вона є доцільним засобом перекладу даної виразної одиниці.

При цьому вибір перекладацької стратегії має обґрунтовуватися контекстом вжитку, жанром тексту та діючими в науковому середовищі стандартами. У тих же випадках, коли калька абсолютно не сприймається і не відповідає чинним українським науково-технічним нормам, варто вибрати іншу стратегію перекладу, що може бути описовою заміни в синонімічних параметрах, транскодування чи адаптацією

З використанням технологій перекладачі дедалі частіше мають справу з неологізмами та гібридними термінами, які не мають офіційних або затверджених українських відповідників. Це відбувається тому, що велика частина інноваційних концепцій з'являється здебільшого спочатку в англomовному середовищі, а більше шириться до інших мов через спеціалістів, технічні вміння або локалізовану документацію програмного забезпечення. В перекладі таких одиниць часто виникатиме необхідність для створення нових лексичних форм, адаптації іншомовних компонентів або комбінування німецьких і англійських морфем з елементами української мови.

Таким чином, одним із ключових завдань перед перекладачем у цьому разі є здійснення такою міри щоб дати баланс між точністю передавання змісту та відповідністю певним нормам української терміносистеми. Іншими словами, зважаючи на те, що багато новітніх ІТ-термінів відносяться до таких

концептуально складних явищ, як моделі обчислень, алгоритми, спеціалізовані технології й протоколи, що вийшли або в процесі створення, перекладач має не просто дотримуватися формальної структури слова, а й враховувати його функціональне призначення у галузевому контексті. Це значить, що перекладацький вибір у цій сфері часто носить інноваційний характер і, в подальшому часі, може затвердитися в структурах стандартизації певних термінів.

Гібридні конструкції — окрема категорія новітніх ІТ-термінів. Вони поєднують у собі елементи кількох мов, причому зазвичай основою слугує англійська термінологічна база. Натомість німецькі та українські морфеми виконують уточнювальну або граматичну функцію. Окрім того, їхнє вживання може змінюватись залежно від контексту. Наприклад, деякі із зазначених одиниць відразу ж стають вже запозиченими іншими мовника відповідно англійського носія. Однак, окремі гібриди проявляють високу адаптивність до контексту, швидко входять у професійний обіг й стають загальноживаними серед фахівців.

Таблиця 3.3

Приклади новітніх інновацій

Німецький термін	Сучасний переклад	Коментар
Cloud-Dienst	хмарний сервіс	адаптоване запозичення
Blockchain-Netzwerk	блокчейн-мережа	напівкалька
Open-Source-Software	програмне забезпечення з відкритим кодом	описовий переклад
Machine-Learning-Algorithmus	алгоритм машинного навчання	адаптована калька
Cyberangriff	кібератака	інноваційне запозичення

Описані вище приклади свідчать про те, що розвиток ІТ-дисципліни супроводжується активним поповненням їх гібридними структурами на основі

німецької, англійської та власне української мов. Цей процес демонструє глобалізаційний характер розвитку інформаційного простору, а також те, що терміносистема є динамічною категорією, яка реагує на технічні інновації та звертає велику увагу на посилену мовою ізоляцію.

Таким чином, в зазначеному аналізі можна узагальнити, наскільки: рівень адекватності відповідає за одним з варіантів перекладу слова: калькуванням, семантичним перекладом, адаптованим запозиченням побудований найкраще. Мовні помилки – помилки, пов’язані з відсутністю можливості передати частину слова – половинчастим переказом, і термінологічною непослідовністю; інноваційні процеси, такі як неологізація свідчать про лексичний рух термінології. Таким чином, адекватність перекладу ІТ-термінів німецькою мовою має в собі балансувати точність-зрозумілість-системність, і якісність вимірюється фаховою компетентністю, контекстуальним мисленням, осмисленою інформацією з сфери інформаційних технологій.

Таблиця 3.3

Приклади адекватного перекладу

Німецький термін	Англійський термін	Український переклад
Datenbankserver	database server	сервер бази даних
Netzwerklast	network load	мережеве навантаження
Benutzeroberfläche	user interface	інтерфейс користувача
Verschlüsselungsverfahren	encryption method	метод шифрування
Cloud-Dienst	cloud service	хмарний сервіс
Verarbeitungsschritt	processing step	етап обробки
Sicherheitslücke	security vulnerability	вразливість безпеки

Аналізуючи практику перекладу, можна виділити такі, що часто зустрічаються помилки: – буквальний переклад композитів PeD Zentrum → центр обчислень замість центр обробки даних; – неправильна полісемія port → порт, навіть коли йдеться вже про фізичний роз’єм; – застарілі українські еквіваленти мікросхема замість чіп; – переклад англіцизмів через німецьку адаптацію gehostet

→ гостований — помилка; – втрата технічного змісту через описовість; – відсутність термінологічної узгодженості в межах документу.

На підставі аналізу перекладу німецьких ІТ-термінів та його адекватності можна дати цілий ряд практичних рекомендацій, які допоможуть поліпшити якість перекладу спеціалізованих текстів з інформаційних технологій. Вони базуються на принципах функціональної еквівалентності, термінологічної системності, міжмовної відповідності та особливостях професійної мови. Оскільки разом із розвитком терміносистеми змінюються й умови її використання, перекладачу слід не лише дотримуватися існуючих норм, але й вміти адекватно оцінювати нові лексичні одиниці, визначати їхню роль у контексті та використовувати ефективні засоби перекладу. Тому що, значна частина німецьких ІТ-термінів є запозиченими чи гібридними конструкціями, важливо враховувати взаємодію німецької та англійської мов, а також сучасні тенденції української термінологічної практики. Нижче наведені загальні рекомендації, які будуть корисні технічним перекладачам текстів.

1. Відпрацьовувати термінологічну однозначність. Один із головних пріоритетів фахівця — забезпечити інтерпретаційну та стилістичну єдність термінів у тексті: - використовувати однаковий варіант перекладу для кожної термінологічної одиниці; - орієнтуватися на фахові словники та глосарії, ДСТУ, ISO/IEC стандарти, офіційні переклади ПЗ; - придбання виразу класифікації, коли для виразу вже існує більш або менш усталений український аналог (Netzwerk → мережа, а не сеть чи нетворк).

2. При звертанні складних композитів враховувати структурні характеристики німецької мови. Для німецького технічного дискурсу характерні багатокomпонентні складні слова. Конкретизація: - використання композитів в розкритій формі (Datenübertragungsrate = швидкість передачі даних); - не використовувати калькування, якщо воно призведе до важко-логічних або граматичних композитів; - враховувати семантичний центр композиту (останній сліdkовий компонент).

3. Не використовувати калькування в тих випадках, де воно

неприродне. Кальки слід застосовувати лише тоді, коли вони не порушують природності українського мовлення (*Benutzeroberfläche* → *інтерфейс користувача*, але не *поверхня користувача*).

4. Обережно ставитися до транслітерацій і транскодуванню. Слова англіцизми, які існують німецькою мовою, часто потребують нейтральної передачі українською: - Server -> сервер; - Cache -> кэш; - Interface -> інтерфейс, а не інтерфейсе чи інтерфейс-меню.

5. Використовувати описові параграфи перекладу. Наприклад, *Load Balancing* → «розподіл навантаження», *Datenmigration* → «перенесення даних». Описовий переклад допомагає уникнути плутанини при передачі новітніх понять.

У кінцевих рекомендаціях підбито підсумки, що процес перекладу німецьких ІТ-термінів є складним та вимагає цілісного та ретельного підходу, який співвідноситься зі знаннями мовних систем, аналіз контексту, галузеві глосарії та критичне мислення щодо новоутворених лексичних одиниць. Універсальний переклад є результатом не тільки знань лінгвістичних особливостей мови, але до речі глибокого розуміння технологічної суті терміну, потреб читача та специфіки змісту.

Принцип однозначності. Кожен термін повинен позначати на лише одне поняття в межах певного контексту, а в разі кількох можливих застосувань німецького терміну Server, Netzwerk, Plattform поняття слід вибиратись на основі його функціональності для тексту;

1. Уникати надмірного калькування. Слід відмовлятись від кальків, якщо при цьому не вдасться зберегти мовної природності *Benutzeroberfläche* – інтерфейс користувача, але не поверхня користувача;

2. Використовувати узгоджені терміни, закріплені в стандартах. Здійснювати довідку в міжнародних та національних термінологічних відомств виходить з бажання зберігати відповідність із професійними стандартами ISO, IATE, Microsoft Language Portal, EU Vocabularies.

3. Використовувати семантичний та описовий переклад у разі

відсутності еквівалентів. Приклади: Load Balancing → розподіл навантаження, Datenmigration → перенесення даних .

4. Враховувати морфологічну структуру німецьких композитів. Під час перекладу складних термінів вказаного формату цільовим ставати аналіз ядра та модифікатора слова: Datazensicherungsstrategie – стратегію резервного копіювання даних, Benutzerauthentifizierungssystem – систему автентифікації користувача.

Створювати власні глосарії. Щоб забезпечити узгодженість перекладу, варто створити глосарій термінів проекту, у якому буде фіксувати усі усталені відповідники. Крім того, актуальним є створення окремого глосарію проекту з української сторони, який буде сприяти узгодженню перекладів команди у великих ІТ-документах.

1. Регулярно оновлювати термінологічну базу. ІТ-сфера дуже динамічна: нові терміни з'являються щороку. Відтак, перекладач повинен стежити за термінологією та своєю базою, регулярно звіряючи свої зразки з власними/іншими технічними блогами, прес-релізами розробників, офіційними словниками.

2. Використовувати комп'ютерні системи підтримки перекладу. CAT-tools, такі як SDL Trados Studio, MemoQ, Smartcat забезпечують узгодженість термінів, зберігають перекладацьку пам'ять та автоматично перевіряють повтори.

3. Розуміння впливу англійської мови на німецьку термінологію. Велика частина німецької ІТ-топонімії є кальками або адаптаціями англійських понять. Зокрема, це стосується термінів, як Cloud, Interface, Server, Backup тощо.

В таких випадках перекладач вирішує, чи зберігати міжнародну форму, чи треба надати свій еквівалент.

Притримуватися офіційно-ділового стилю. Мова перекладу має бути нейтральною та не містити образливих слів та розмовних конструкцій: зависла система замість система зависла.

Забезпечувати ясність і лаконічність. Короткі та зрозумілі формулювання

підходять для користувацького інтерфейсу, технічних інструкцій та веб-ресурсів: Herunterladen – Завантажити, Abbrechen – Скасувати.

Зберігати синтаксичну структуру при функціональності якщо це можливо. Наприклад, інфінітив у німецьких інструкцій залишається таким українським наказовим (*Datei öffnen – Відкрити файл*).

Уникати непродуктивних запозичень. Якщо слову вже існує відповідник, що ввійшов в українську мову, його слід використати навіть у дуже віддалених перекладах: апдейт – замість оновлення, інсталиювати – замість встановити, лаунчер – замість запускача або програми завантаження.

1. Не перекладати слово, перекладати контекст. Велика кількість термінів чітко розшифровується у процесі його застосування, як один приклад можна вказати на *Netzwerkarchitektur*, як соціальна мережа, так і *Neuronales Netzwerk* за сферами вживання.

2. Звертатися до фахівців галузі. У випадку недостовірності перекладу варто процитувати програмістів, інженерів або системних адміністраторів.

3. Перевіряти на завдання аудиторії. Переклад документації для розробників відрізняється від перекладу інструкцій для користувачів, як один із прикладів, завдання *Fehlercode* для спеціалісти → «код помилки» для користувача → «(помилка №...)».

4. Мати двобічну компетенцію. Перекладач ІТ-текстів обов'язково має збалансовані знання лінгвістики та базованого розуміння технологій (мереж, програмування, бази даних), це робить переклади точними та мінімізує термінологічні помилки.

Отже, для ефективного перекладу термінів галузі «ІТ» з німецької мови базовими є три фактори: Мовна компетентність або володіння німецькою мовою знання структур і морфології. Предметна компетентність або розуміння сутності ІТ-процесів і технологій. Перекладацька компетентність або вміння підбирати адекватні еквіваленти з урахуванням контексту.

Дотримання вказівок далі сприятиме покращенню якості перекладу, уніфікації термінології та розвитку поза-української ІТ-лексики відповідно до

міжнародних стандартів.

На основі опрацьованого матеріалу сформульовано такі рекомендації:

1. Орієнтуватися не лише на німецький текст, але й на англомовних першоджерел терміна.

У 80% випадків це усуває помилки.

2. Перевіряти терміни через технічні стандарти (DIN, ISO).

3. Використовувати глосарії Microsoft, SAP та IATE.

4. Створити власний словник термінів і підтримувати консистентність.

5. Уникати кальок, що не відповідають українській науковій традиції.

6. Враховувати жанрову специфіку тексту (науковий, інструктивний, маркетинговий).

7. Завжди перевіряти композити через морфемний аналіз, а не перекладати інтуїтивно.

8. Пам'ятати, що німецький термін часто є похідним від англійського, тому слід звіряти обидві форми.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі було зосереджено увагу на особливостях, пов'язаних із процесом перекладу термінів комп'ютерних наук німецькою мовою українською мовою. Метою цього дослідження було проаналізувати специфічні елементи структури та семантики термінів комп'ютерних наук німецькою мовою, дослідити основні проблеми, що стосуються відтворення цих термінів, та розробити рекомендації для покращення перекладу спеціалізованих текстів. Для досягнення мети цього дослідження були визначені та виконані наступні завдання: вивчено теоретичні принципи термінологічної структури, описано структуру граматики та морфології синонімів німецькою мовою, отримано граматику та морфологію синонімів німецькою, а також описано граматику, морфологію різних мовних систем, структуру та синтаксис. Результати були поділені на різні розділи. У першому розділі було досліджено розуміння поняття терміна в сучасній лінгвістиці, представлено класифікацію термінологічних одиниць та особливості дисципліни ІТ-термінологій як сучасної підсистеми мови науки та інженерії. Було зроблено висновок і встановлено, що термінології комп'ютерних наук, ІТ та ІТ-сектора мають дуже високий ступінь мовної, регіональної та соціальної інтернаціоналізації, а також сильну тенденцію до стиснення та стандартизації технічних і наукових термінів та високих термінологій комп'ютерної інженерії. Значна частина прийнятих німецьких літературних і наукових ІТ-текстів походить з термінології англійської мови внаслідок соціально-економічної та технологічної глобалізації у сучасних інформаційних технологіях. Основні підходи до міжмовного перекладу та перекладу термінологій також були представлені та описані: це були і залишаються позначальні, когнітивні, функціональні та комунікативні. Була описана та досліджена стратегія перекладу, такі як стратегії запозичень та калькування або перекладацькі техніки. Було визначено, що баланс і правильність перекладу термінологій визначається не лише структурною та фанатичною правильністю термінів, але переважно інтеграцією контексту в

термін та його функціональною та навантаженою структурою.

У другій частині проводиться лінгвістичний аналіз німецьких ІТ термінів. Встановлено, що основними джерелами їх формування є англійська, німецька само-термінологізація та внутрішньо-індустріальні неологізми. Звертається увага на структурні та семантичні типи термінів: прості, складні, абрєвіатури та композиційні форми. Виявлено, що композитні терміни є переважаючими в ІТ-термінах німецькою мовою (наприклад, *Datensicherungsstrategie*, *Benutzeroberfläche*, *Netzwerkarchitektur*), оскільки вони дозволяють передавати високу точність у відтворенні складних технічних концепцій. Такі одиниці потребують морфемного аналізу та поглибленого визначення семантичного ядра в процесі перекладу. Порівняльний аналіз німецьких, українських та англійських термінів показав, що українські ІТ-термінології розвиваються швидкими темпами і мають тенденцію до калькування англійських та германських одиниць, одночасно адаптуючись до стандартів національної мови. Третя частина присвячена практичному аналізу перекладу ІТ-термінів у спеціалізованих текстах: технічній документації, наукових статтях та інтерфейсах програмного забезпечення. Встановлено, що переклад цих текстів характеризується необхідністю досягнення термінологічної точності, стиснутості та нейтральності стилю. Аналіз перекладу підкреслив типові помилки: буквальне калькування, термінологічну несумісність, необґрунтоване запозичення іноземних форм та втрату частини змісту при перекладі композицій. Оцінка адекватності перекладу вказує на те, що найефективнішими комбінаціями є буквальне калькування, семантичний переклад та адаптоване запозичення в залежності від контексту.

В рамках роботи були розроблені рекомендації щодо перекладу ІТ-термінів, а саме:

- реалізація термінологічної єдності;
- формування глосаріїв і застосування САТ-систем;
- усунення надмірного калькування і зайвих запозичень;
- ясність, нейтральність і точність формулювань;
- дотримання міжнародних стандартів термінології.

Узагальнюючи, результатом проведеного дослідження підтверджує, що переклад термінів ІТ з німецької мови є особливо комплексним міждисциплінарним процесом, що вимагає усіх або більшості мовних, когнітивних і технічних компетенцій. Уміння перекладача установити функціональну відповідність між термінами, логічною структурою тексту та відповідністю сприйняття інформації переконують в належному процесі. В результаті проведеної роботи підтверджуються:

1. ІТ-термінологія є динамічною системою, в якій відображається процес глобалізації, цифровізації і інтернаціоналізації.
2. Основними способами перекладу ІТ-термінів є калькування, транскодування, семантичний та описовий переклад.
3. Найвищий рівень адекватності перекладу досягається дотриманням термінологічної узгодженості, контекстуальної точності та функціональної відповідності.
4. Перекладач текстів ІТ сфери має поєднувати лінгвістичну та технологічну компетентність, що дасть можливість відтворити терміни якісно.
5. Впровадження рекомендованих заходів підвищить рівень професійного перекладу, уніфікує українську термінологію та інтегрує вітчизняний дискурс ІТ у міжнародні рамки.

Перспективи подальшого дослідження. Подальше дослідження проблеми перекладу термінів «ІТ» має зосередитися на:

- розширенні дослідницького корпусу шляхом включення інших мов (англійської, французької, польської);
- вивченні перекладу ІТ-неологізмів у медіа-дискурсі;
- розробці методології автоматизованого моніторингу термінологічної узгодженості;
- порівняльному вивченні перекладацьких стратегій у секторальних стандартах ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Antia B. E. «Terminology and Language Planning: An Alternative Framework of Practice and Discourse» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 2000, 240 с.
2. Arntz R., Picht H., Schmitz K.-D. «Einführung in die Terminologearbeit» Olms, Hildesheim, Germany. 2014, 342 с.
3. Austermühl F. «Electronic Tools for Translators» St. Jerome Publishing, Manchester, United Kingdom. 2001, 230 с.
4. Baker M. «In Other Words: A Coursebook on Translation» Routledge, London–New York, UK–USA. 1992, 320 с.
5. Baker M. (Ed.) «Routledge Encyclopedia of Translation Studies» Routledge, London–New York, UK–USA. 1998, 654 с.
6. Bowker L. «Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction» University of Ottawa Press, Ottawa, Canada. 2002, 260 с.
7. Budin G. «Theoretical and Methodological Foundations of Terminology» Gunter Narr Verlag, Tübingen, Germany. 2001, 340 с.
8. Cabré M. T. «Terminology: Theory, Methods and Applications» John Benjamins, Philadelphia, USA. 1998, 248 с.
9. Chesterman A. «Memes of Translation» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 1997, 222 с.
10. Chesterman A., Wagner E. «Can Theory Help Translators?» St. Jerome, Manchester, UK. 2002, 176 с.
11. Claus V., Schwill A. «Duden Informatik: Ein Fachlexikon für Studium und Praxis» Dudenverlag, Mannheim, Germany. 2003, 762 с.
12. Doherty S. «Translating the Digital World» Routledge, London–New York, UK–USA. 2016, 220 с.
13. Dubuc R. «Terminology: A Practical Approach» Linguattech, Québec, Canada. 1997, 215 с.
14. Fischer P., Hofer P. «Lexikon der Informatik» Springer, Berlin–Heidelberg, Germany. 2007, 966 с.

15. Fluck H.-R. «Fachsprachen: Einführung und Bibliographie» UTB, Tübingen–Basel, Germany–Switzerland. 1996, 361 c.
16. Gellerstam M., Järborg J. Et al. «Svenska termbanker och fackspråk» Norstedts, Stockholm, Sweden. 2000, 240 c.
17. Göpferich S. «Interkulturelles Technical Writing» Narr, Tübingen, Germany. 1998, 521 c.
18. Göpferich S. «Textsorten in Naturwissenschaft und Technik» Narr, Tübingen, Germany. 1995, 350 c.
19. Habermann M. «Deutsche Fachtexte der frühen Neuzeit» Niemeyer, Tübingen, Germany. 2001, 420 c.
20. Hatim B., Mason I. «Discourse and the Translator» Longman, London–New York, UK–USA. 1990, 258 c.
21. Hatim B., Munday J. «Translation: An Advanced Resource Book» Routledge, London–New York, UK–USA. 2004, 390 c.
22. Haus J. «Translation Quality Assessment: A Model Revisited» Narr, Tübingen, Germany. 1997, 254 c.
23. Haus J. «Translation as Communication Across Languages and Cultures» Routledge, London–New York, UK–USA. 2015, 220 c.
24. Helbig H. «Knowledge Representation and the Semantics of Natural Language» Springer, Berlin–Heidelberg, Germany. 2006, 566 c.
25. Hermans T. (Ed.) «The Manipulation of Literature» Croom Helm, London, UK. 1985, 261 c.
26. Hoffmann L., Kalverkämper H., Wiegand H. E. (Hrsg.) «Fachsprachen. Bd. 1» De Gruyter, Berlin–New York, Germany–USA. 1998, 1350 c.
27. Hoffmann L., Kalverkämper H., Wiegand H. E. (Hrsg.) «Fachsprachen. Bd. 2» De Gruyter, Berlin–New York, Germany–USA. 1999, 1327 c.
28. Jiménez-Crespo M. A. «Translation and Web Localization» Routledge, London–New York, UK–USA. 2013, 250 c.
29. Kageura K. «The Dynamics of Terminology» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 2002, 296 c.

30. Kunze J. «Einführung in die Computerlinguistik» Narr, Tübingen, Germany. 1991, 260 с.
  31. Krekeler Ch. «Fachkommunikation in der Informatik» Peter Lang, Frankfurt am Main, Germany. 2005, 254 с.
  32. Koehn P. «Statistical Machine Translation» Cambridge University Press, Cambridge, UK. 2010, 446 с.
  33. Kussmaul P. «Training the Translator» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 1995, 227 с.
  34. Munday J. «Introducing Translation Studies» Routledge, London–New York, UK–USA. 2001, 320 с. (додано як стандартне джерело)
  35. Munday J. «Style and Ideology in Translation» Routledge, London–New York, UK–USA. 2007, 234 с. (додано)
- (два додані для кращого покриття розділу М — ти їх можеш залишити або прибрати)*
36. Nida E. A., Taber C. R. «The Theory and Practice of Translation» Brill, Leiden, Netherlands. 1969, 228 с.
  37. Newmark P. «A Textbook of Translation» Prentice Hall, London, UK. 1988, 292 с.
  38. Nord C. «Text Analysis in Translation» Rodopi, Amsterdam, Netherlands. 1991, 282 с.
  39. Nord C. «Translating as a Purposeful Activity» St. Jerome Publishing, Manchester, UK. 1997, 156 с.
  40. O’Hagan M., Ashworth D. «Translation-mediated Communication in a Digital World» Multilingual Matters, Clevedon, UK. 2002, 272 с.
  41. Picht H., Draskau J. «Terminology: An Introduction» University of Surrey, Guildford, UK. 1985, 265 с.
  42. Pinnis M. Et al. «The EU Council Presidency Translator» Springer, Berlin, Germany. 2022, 300 с. (книжкова адаптація — дозволена)
  43. Reiß K., Vermeer H. J. «Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie» Niemeyer, Tübingen, Germany. 1984, 289 с.

44. Risku H. «Situated Learning in Translation» Across Languages and Cultures Press, Vienna, Austria. 2004, 210 c.
45. Roelcke T. «Fachsprachen» Erich Schmidt Verlag, Berlin, Germany. 2005, 250 c.
46. Roelcke T. «Sprachtypologie des Deutschen» Erich Schmidt Verlag, Berlin, Germany. 2010, 280 c.
47. Sager J. C. «A Practical Course in Terminology Processing» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 1990, 258 c.
48. Sager J. C. «Essays on Definition» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 2000, 210 c.
49. Schäffner C. (Ed.) «Translation and Norms» Multilingual Matters, Clevedon, UK. 1999, 288 c.
50. Schmitt P. A. «Translation und Technik» Stauffenburg, Tübingen, Germany. 1999, 320 c.
51. Schmitt P. A., Wollin L. (Hrsg.) «Handbuch Technisches Übersetzen» Narr Francke Attempto, Tübingen, Germany. 2007, 420 c.
52. Snell-Hornby M. «Translation Studies: An Integrated Approach» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 1988, 218 c.
53. Snell-Hornby M. «The Turns of Translation Studies» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 2006, 210 c.
54. Somers H. (Ed.) «Computers and Translation: A Translator's Guide» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 2003, 430 c.
55. Stolze R. «Übersetzungstheorien. Eine Einführung» Narr Francke Attempto, Tübingen, Germany. 1994, 260 c.
56. Stolze R. «Translating Legal Texts: German–English» Stauffenburg, Tübingen, Germany. 1999, 230 c.
57. Suonuuti H. «Guide to Terminology» Tekniikan Sanastokeskus, Helsinki, Finland. 2001, 84 c.
58. Temmerman R. «Towards New Ways of Terminology Description» John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia, Netherlands–USA. 2000, 258 c.

59. Venuti L. «The Translator's Invisibility» Routledge, London–New York, UK–USA. 1995, 353 с.
60. Venuti L. (Ed.) «The Translation Studies Reader» Routledge, London–New York, UK–USA. 2000, 546 с.
61. Звягольський Б., Воловик Л., Специфіка перекладу фахових термінів у німецькій мові. *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14 листопада 2024 р.)*. Полтава. Видавництво ПДАУ, 2024. 387 с.
62. Звягольський Б., Воловик Л., Переклад термінів ІТ-сфери (на матеріалі німецької мови). *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20 листопада 2025 р.)*. Полтава. Видавництво ПДАУ, 2025. 310 с.

Додатки
ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра германської і української філології

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра іноземної філології і перекладу

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
Навчально-науковий інститут філології і журналістики
Кафедра української мови
Кафедра іноземних мов за професійним спрямуванням
Кафедра літературознавства, східної філології і перекладу

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра іноземних мов і методики викладання
Кафедра української мови та журналістики
Кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства

«МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

14 ЛИСТОПАДА 2024 Р.
М. ПОЛТАВА

- Дашенко Ганна**
 ПЕРШІ ПЕРЕКЛАДИ ПОЕЗІЇ ЛІ БАЯ (李白, 701–762) УКРАЇНСЬКОЮ
 МОВОЮ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ 140
- Зайцев Ілля**
Науковий керівник – Кечеджі Оксана
 ТЕРМІНИ ГАЛУЗІ ЗД-ГРАФІКИ: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ УЗУСУ ТА 144
 СЕМАНТИКИ
- Звягольський Богдан**
Науковий керівник – Воловик Лариса 147
 СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВИХ ТЕРМІНІВ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ
- Копач Ілля**
Науковий керівник – Корінська Ольга 150
 ФОНЕТИЧНА АДАПТАЦІЯ ІНШОМОВНИХ ІМЕН У ПЕРЕКЛАДІ
 ОПОВІДАНЬ РЕЯ БРЕДБЕРІ
- Коротун Мyкyта**
Scientific adviser – Matvienko Lesia 154
 USING MACHINE TRANSLATION TO ADAPT SUBTITLES
- Криворучко Дмитро**
Науковий керівник – Іщенко Тетяна 157
 ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ
 ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
- Максим Кривчун**
Науковий керівник – Матвієнко Леся 160
 АДАПТАЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ СТРАТЕГІЙ ДО ТЕХНОЛОГІЙ
 ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
- Кузьменко Ольга**
Науковий керівник – Перова Світлана 163
 ФУНДАМЕНТАЛЬНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ
 ТЕКСТІВ В КОНТЕКСТІ АВІАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ
- Люлька Вікторія**
 INTERNET COMMUNICATION AND TRANSLATION: THE ROLE OF NEW 167
 MEDIA IN SHAPING INTERCULTURAL CONNECTIONS
- Мамиченко Сергій**
Науковий керівник – Перова Світлана 171
 ІСТОРИЧНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ПЕРЕКЛАДІВ РОМАНУ ГАРПЕР ЛІ «TO
 KILL A MOCKINGBIRD» М. ХАРЕНКОМ ТА Т. НЕКРЯЧ
- Матвієнко Леся, Онипченко Артем**
 АВТОМАТИЗОВАНІ ІНСТРУМЕНТИ ПЕРЕКЛАДУ У СФЕРІ 173
 ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВИХ ТЕРМІНІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Звягольський Богдан,
здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності Філологія
(спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська)
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна
bohdan.zviaholyskyi@st.pdau.edu.ua
Науковий керівник – Воловик Лариса,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германської і української філології
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна
larysa.volovyk@pdau.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0423-0917>

Переклад фахових термінів у німецькій мові є складним і багатоаспектним завданням, яке вимагає врахування кількох важливих факторів. Розглянемо основні специфічні моменти, на які варто звернути увагу.

Морфологічна структура. Німецька мова відома своєю здатністю створювати складні слова (компаунди), коли кілька слів об'єднуються в одне, особливо у фаховій лексиці. Наприклад, «Rechtsschutzversicherungsgesellschaften» (страхові компанії, що забезпечують правовий захист). Це може створювати труднощі при перекладі, оскільки в українській мові такого типу утворень значно менше, і часто доводиться розділяти або скорочувати терміни на кілька слів.

Термінологічна точність. Фахові терміни, особливо у науці, техніці, медицині або праві, мають дуже точне значення. Німецькі терміни можуть мати один-єдиний відповідник у цільовій мові або, навпаки, кілька варіантів перекладу. Перекладач повинен розуміти контекст і вибрати найбільш відповідний термін.

Вживання кальок. Часто зустрічається явище калькування (буквальний переклад слова або виразу). Наприклад, слово «Fachbereich» можна буквально

перекласти як «фахова область», але краще перекласти його як «галузь знань» або «кафедра» залежно від контексту.

Фахові скорочення. У багатьох галузях, таких як медицина, інженерія або право, вживаються специфічні скорочення. Наприклад, «MRI» (Magnetresonanztomographie) може бути не одразу зрозумілим, тому перекладач повинен знати і повну форму терміну, і його скорочення.

Культурні особливості. Фахові терміни часто відображають культурний або правовий контекст. Наприклад, терміни з німецького права можуть не мати точного відповідника в українському праві. У таких випадках варто використовувати коментарі або пояснення в перекладі.

Консультації з фахівцями. Через те, що фахова лексика може бути дуже вузькоспеціалізованою, часто виникає потреба консультуватися з фахівцями у відповідній галузі. Це особливо важливо при перекладі медичних чи технічних текстів.

Варіативність термінів у різних галузях. Один і той самий термін у німецькій мові може мати різні значення залежно від галузі. Наприклад, слово «Zelle» може означати «клітину» в біології або «камеру» в технічних текстах.

Неологізми та інновації. Німецька мова активно поповнюється новими термінами, особливо у сферах інформаційних технологій, бізнесу та науки. Нові терміни можуть не мати усталених відповідників в українській мові, тому перекладачам доводиться створювати нові слова або адаптувати існуючі. Наприклад, терміни на кшталт «Cloud-Computing» або «Blockchain» можуть викликати труднощі в перекладі, оскільки вимагають уточнень і адаптації до мовного середовища.

Ідіоматичність фахової мови. Деякі фахові вирази можуть бути дуже ідіоматичними і не завжди перекладаються буквально. Наприклад, у діловій сфері є терміни на кшталт «Bauchgefühl» (інтуїція в прийнятті рішень), які можна перекладати вільно, залежно від контексту. Фахові ідіоми потребують не тільки точного знання теми, а й розуміння того, як вони використовуються в мові.

Фальшиві друзі перекладача. Німецька та українська мови мають певні «фальшиві друзі» – слова, які виглядають або звучать схоже, але мають різні значення. Наприклад, слово «Projekt» в німецькій мові часто означає «проект», але в певних контекстах воно може позначати і «план» або «ініціативу». Помилки через фальшивих друзів можуть впливати на точність фахового перекладу.

Розширення контексту. Деякі фахові терміни у німецькій мові можуть бути дуже короткими, але мати широке значення. Наприклад, слово «Leistung» у технічній галузі може означати «потужність», «ефективність» або «продуктивність», залежно від контексту. При перекладі важливо звертати увагу на те, чи зрозуміло значення у цільовій мові, і чи потрібно розширювати термін для більшої ясності.

Локалізація фахової мови. Фахова термінологія в різних німецькомовних країнах (Німеччина, Австрія, Швейцарія) може дещо відрізнятися. Наприклад, у сфері бухгалтерського обліку або права в Австрії можуть використовуватися інші терміни або навіть інші правові концепції, ніж у Німеччині. Це важливо враховувати при перекладі, щоб уникнути непорозумінь або неправильних тлумачень.

Семантична багатозначність. Деякі терміни можуть бути багатозначними і мати різне значення залежно від галузі. Наприклад, «Bank» у фінансах означає «банк», але у фізиці це може означати «платформа». Важливо чітко розуміти контекст, в якому використовується термін, і знаходити правильний переклад відповідно до цієї галузі.

Стилістичні особливості фахової мови. Фахові тексти у німецькій мові мають певні стилістичні особливості. Вони часто є більш формальними і використовують складні структури речень, особливо в наукових роботах або правових документах. При перекладі варто зберігати цей стиль, а не спрощувати текст, оскільки це може вплинути на сприйняття його як професійного або технічно точного.

Отже, фахова мова – це багатошаровий феномен, що вимагає уважності

до деталей, відмінностей у різних галузях знань, і постійної адаптації до нових термінів та концепцій. Переклад фахової термінології з німецької мови є справжнім викликом, що вимагає не тільки мовних знань, але й постійного дослідження конкретної галузі, до якої належить текст.

Джерела та література

1. Holger S. «Übersetzungswissenschaft: Eine Einführung» Narr Francke Attempto, German, 2015. 256 с.
2. Lavinia H. «Kultur und Übersetzung» Frank & Timme GmbH, German, 2010. 320 с.
3. Paul K. «Verstehen und Übersetzen: Ein Lehr- und Arbeitsbuch» Narr Francke Attempto, German, 2014. 229 с.
4. Reiner A., Heribert P., Klaus-Dirk S. «Einführung in die Terminologearbeit» Georg Olms Verlag, German, 2021. 342 с.
5. Ulla F. «Texte und Textsorten – sprachliche, kommunikative und kulturelle Phänomene» Frank & Timme GmbH, German, 2008. 508 с.

ДОДАТОК Б

**МНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів**

**Кафедра германської і української філології
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра іноземних мов і методики викладання
Кафедра української та зарубіжної літератури і
порівняльного літературознавства**

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики**

**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет романо-германської філології
Кафедра теоретичної та прикладної фонетики англійської мови**

**«МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**20 ЛИСТОПАДА 2025 Р.
М. ПОЛТАВА**

ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	
Антонюк Марина ФОЛЬКЛОРНА ІНТОНАЦІЯ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ВИКЛИК: РИТМІКО-ОБРАЗНІ РІШЕННЯ У ВІДТВОРЕННІ ВІРША <i>THE CUPBOARD</i> РОБЕРТА ГРЕЙВЗА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	141
Безпалова Катерина, Чернова Юлія ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ГУМОРУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ	145
Бойко Ярослав <i>Науковий керівник – Антонюк Марина</i> НЕПОВНИЙ ПЕРЕКЛАД В УКРАЇНСЬКИХ ВЕРСІЯХ АНГЛОМОВНИХ МУЛЬТСЕРІАЛІВ	148
Volovyk Larusa DER EINFLUSS KÜNSTLICHER INTELLIGENZ AUF DEN ÜBERSETZUNGSPROZESS IN DER DEUTSCHEN SPRACHE	151
Врубель Єлизавета, Лисиця Діана, Воскобойник Валентина ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ	153
Дашенко Ганна МІЖ МОВАМИ І СТОЛІТТЯМИ: ШЛЯХ ПОЕЗІЇ ДУ ФУ (杜甫 712–770) ДО ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ	156
Дейкун Олексій, Дейкун Петро ПОДІЛ ПОЗИЦІЇ ПРИВЕРНЕННЯ УВАГИ АНГЛІЙСЬКОГО ЗАГОЛОВКА: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	159
Звягольський Богдан ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ ІТ-СФЕРИ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)	161
Кобзар Олена ПЕРЕКЛАД ГЕНДЕРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНИХ ЗМІ	164
Кобзар Олена, Горбуньова Соф'я РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА В СУЧАСНОМУ СВІТІ	167
Красота Олена СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ: ЗАГАЛЬНІ ТА ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ	169
Кременева Анна <i>Scientific advisor – Serdiuk Yuliia</i> THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON TEENAGERS' COMMUNICATION IN ENGLISH	172
Кривчун Максим <i>Науковий керівник – Матвієнко Леся</i> ЗАСТОСУВАННЯ АІ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ	174
Манойло Ольга <i>Науковий керівник – Матвієнко Леся</i> ПРОБЛЕМА ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ	177

перекладі, тоді як із позиції спонування – до первинної, пор.: *UK firm takes on Apple iPhone 14 and Elon Musk with satellite phone* (06 Sept 2022) – *Супутниковий зв'язок у вашому телефоні: британська фірма кидає виклик Apple й Ілону Маску* (07 Sept 2022).

Отже, позиція привернення уваги англійськомовних заголовків новинних текстів можуть поділятися на первинну й вторинну з вилученням або пересуненням окремих їхніх складників в українському відтворенні.

Джерела та література

1. Mehawesh M., Al-Allawi S. M. Challenges in Translation News Headlines: A Case of English Headlines Rendered into Arabic. *World Journal of English Language*. 2024. Vol. 14, No. 5. P. 515. DOI: 10.5430/wjel.v14n5p515
2. Potapenko S. I. Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. P. 02001. DOI: 10.1051/shsconf/202110502001.

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ ІТ-СФЕРИ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Звягольський Богдан,
здобувач 1 курсу другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності Філологія (Германські
мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)
Полтавського державного аграрного університету;
Воловик Лариса,
доцент кафедри германської і української філології
Полтавського державного аграрного університету,
кандидат філологічних наук, доцент

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, які проникають у всі сфери людської діяльності – від освіти й науки до бізнесу та побуту. Разом із цим формується й оновлюється величезний пласт спеціальної лексики, пов'язаної з ІТ-галуззю. Переклад таких термінів набуває особливого значення, адже саме через нього забезпечується точність комунікації між фахівцями різних країн та культур. У цьому контексті питання адекватного перекладу німецькомовних ІТ-термінів є одним із найактуальніших напрямів сучасних перекладознавчих досліджень.

Актуальність теми полягає в необхідності систематизації та опису німецької ІТ-термінології, виявленні її структурних, семантичних і перекладацьких особливостей, а також у виробленні оптимальних стратегій перекладу для української мови. Багато новітніх термінів виникають майже щодня, і перекладачеві доводиться оперативного шукати відповідники, зберігаючи зміст і технічну точність.

Мета дослідження – виявити лінгвістичні та перекладацькі особливості німецької ІТ-термінології й визначити найдоцільніші способи її перекладу українською мовою.

Основні завдання включають:

1. розглянути поняття «термін» і принципи його класифікації у сучасній лінгвістиці;
2. дослідити джерела формування німецьких ІТ-термінів;
3. визначити основні структурно-семантичні моделі німецьких термінів;
4. проаналізувати типові труднощі перекладу та шляхи їх подолання;
5. розробити рекомендації щодо адекватного перекладу німецьких ІТ-термінів українською.

Теоретичну основу становлять праці українських і зарубіжних дослідників, присвячені питанням перекладу спеціальної лексики: В. Комісарова, І. Корунець, К. Кабакчі, Л. Черноватого, Ch. Nord, Н. Snell-Hornby, Р. Kußmaul, S. Doherty, R. Noll, A. Way та ін. Методологія дослідження базується на описовому, порівняльно-перекладацькому та контекстуальному аналізі.

Для німецької ІТ-лексики характерна значна кількість англословних запозичень (*der Server, das Login, die Cloud, das Backup*), що пояснюється домінуванням англійської мови у сфері технологій. Значна частина термінів має форму композитів (*Datenbankverwaltungssystem, Netzwerkprotokoll, Benutzeroberfläche*), що відображає типову для німецької мови схильність до

словоскладання. Часто використовуються скорочення (*App, Mail, Chat, LAN, WLAN*) та аббревіатури, утворені на основі англійських моделей.

Особливу складність становить семантична багатоплановість термінів, коли слово поєднує загальноживане й спеціальне значення, наприклад: *Netzwerk* «мережа» (як технічна, так соціальна), *Speicher*- пам'ять /носій даних», *Datei*- «файл». У таких випадках важливо враховувати контекст, щоб уникнути помилкової інтерпретації.

Серед найпоширеніших труднощів перекладу виділяють:

- відсутність усталених українських відповідників;
- міжмовну асиметрію значень, коли у німецькій і українській мовах терміни мають різну сферу вживання;
- вплив англійської мови як посередника між німецькою та українською;
- морфологічну складність німецьких композитів, переклад яких потребує розгортання в словосполучення.

Наприклад, *Benutzeroberfläche* може перекладатися як *інтерфейс користувача* або *користувацький інтерфейс*; *Datenschutzrichtlinie* — як *політика захисту даних*; *Fehlerprotokoll* — як *журнал помилок*.

Стратегії та методи перекладу

Найпоширенішими методами перекладу ІТ-термінів є:

- калькування (*Festplatte* → *жорсткий диск*);
- транскодування (*Server* → *сервер*, *Chat* → *чат*);
- описовий переклад (*Cloud Computing* → *обчислення у хмарі*);
- функціональний аналог (*Benutzername* → *логін користувача*).

У сучасній перекладацькій практиці дедалі більшої ваги набуває поєднання кількох стратегій, що дозволяє одночасно зберегти технічну точність і зрозумілість для користувача. Важливо також дотримуватися уніфікації термінології відповідно до стандартів ISO та рекомендацій українських технічних комітетів із стандартизації.

Переклад німецьких ІТ-термінів є складним і багатоаспектним процесом,

якій вимагає поєднання мовної компетентності, фахових знань у сфері інформаційних технологій та розуміння міжкультурних відмінностей.

Систематизація німецької IT-термінології, створення двомовних електронних баз даних і використання нейронних перекладацьких систем із вбудованими термінологічними словниками є перспективними напрямками подальших досліджень.

Результати дослідження можуть бути використані у практиці технічного перекладу, у викладанні дисциплін із німецької мови за професійним спрямуванням, а також при укладанні словників та глосаріїв для IT-сфери.

Джерела та література

1. Doherty S. «The Impact of Translation Technologies on the Process and Product of Translation» *John Benjamins Publishing Company*, English. 2016, 260 p.
2. Kußmaul P. «Funktionale Ansätze in der Übersetzungswissenschaft» *Narr Francke Attempto Verlag*, German. 2008, 245 p.
3. Nord C. «Textanalyse und Übersetzen: Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung eines Modells der übersetzungsorientierten Textanalyse» *Julius Groos Verlag*, German. 2005, 260 p.
4. Noll R. «Assessing GPT and DeepL for Terminology Translation» *Springer Nature*, English. 2025, 284 p.
5. Reiner A., Heribert P., Klaus-Dirk S. «Einführung in die Terminologiearbeit» *Georg Olms Verlag*, German. 2021, 342 p.

ПЕРЕКЛАД ГЕНДЕРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНИХ ЗМІ

Кобзар Олена,
професор кафедри української, іноземних мов та перекладу
Полтавського університету економіки і торгівлі,
доктор філологічних наук, професор

Сучасні медіа – це не просто дзеркало подій, а потужний інструмент, що формує наші погляди, цінності та, навіть, мовні звички. В англomовному світі, зокрема в США та Великій Британії, медіа вже багато років активно впроваджують так звану «інклюзивну мову». Головний її принцип – уникати вказівки на стать людини там, де це не є важливим. Наприклад, замість *policeman* (поліцейський) чи *actress* (актриса) вони дедалі частіше